LR75 Skåne 13 (Bv.) Vitt. Lv.

SAMLADE SKRIFTER

AV

TH. MUNCK AF ROSENSCHÖLD
(BALDER).

I.

1890

Pris: 1 krona.

Universitetsbiblioteket
Lund

SAMLADE SKRIFTER

AV

TH. MUNCK AF ROSENSCHÖLD
(BALDER).

I.

YSTAD,
A. F. BJURSTRÖMS BOKTRYCKERI,
1890.

Innehåll.

Sid.

Två bröders levnadsöden, berättelse ur verkligheten . . . 1.

Poesi:

Farväl, mitt hem! . . . 29.
Majvisa . . . 30.
Flyttfåglarnes ankomst . . . 31.
S:t Olofs kyrka . . . 32.
Julen . . . 32.
Till Amerika! . . . 33.
Mötet . . . 34.
Vid årsskiftet . . . 34.
Vad man ej kan glömma . . . 35.
Den unge emigranten . . . 35.
Natten . . . 36.
Flyttfåglarnes klagan . . . 36.
Flyttfåglarne . . . 37.
Livstidsfången . . . 38.
En höstbild . . . 39.
Längtan till norden från söder . . . 40.
Vinterkvällen . . . 41.
Sång till svenske bonden . . . 42.
Döden . . . 44.
Bröllopsvers . . . 45.
I armodets boning en kulen vinterkväll . . . 46.
Vinterbilder . . . 47.
Sommarkvällen . . . 48.
Flyttfåglarnes avsked . . . 49.
Vinet . . . 50.
Frieriet . . . 50.
Mitt hem . . . 51.
Barndomsminnen . . . 52.
Vallgossens visa på höga fjällen . . . 52.
Floden . . . 53.
Vintern i mars . . . 53.
Morgonen . . . 54.
Näktergalen . . . 54.

I vårbrytningen . . . . . 55.
Jägaren . . . . . 56.
Gör godt . . . . . 56.
Våren . . . . . 57.
Sommaren . . . . . 57.
Sjömannens sång . . . . . 58.
Gesällen . . . . . 58.
När sommaren dör . . . . . 59.
Bofinkens klagan . . . . . 60.
Morgonsuck . . . . . 61.
Slädfarten . . . . . 62.
Fågeln i buren . . . . . 64.
Den fader- och moderlöse . . . . . 64.
Minnet . . . . . 65.

Två bröders levnadsöden.

Berättelse ur verkligheten.

I början av detta århundrade föddes i ett förnämt hus i trakten av Helsingborg, bland flere syskon, även tvänne bröder, om vilka jag vet lite att berätta. Och som båda nu vila i gravens sköte, skall ingen av dem ha en aning om sina forntida bedrifters offentliggörande. Dessa båda bröder voro så godt som tvillingar, enär de voro födde på samma år, den äldste, jag kan ju kalla honom D., i den första månaden, och den andre, E., i den sista månaden på året. Om deras barndom är icke annat att säga än att dem emellan rådde frid och vänskap, och att de vid 11 års ålder, liksom andra förnäma barn, sattes i Helsingborgs skola, där D. kvarblev till dess han fylt 16 år, då han av fadern togs hem för att sköta landtbruket. Men E. flyttades, sedan han genomgått Helsingborgs läroverk, till Lunds universitet, där han utbildades till student, och sedermera till officer vid ett skånskt regemente.

Vid 21 års ålder förlorade bröderna sin fader, som hastigt avled efter blott några få timmars sjukdom vid endast 54 års ålder. Nu blev det revision i det högadliga huset; allt skulle nu gå under klubban, och arvingarne fingo ej så litet vardera; dock erhöll D., som var enfaldig och efterlåten, ej så mycket som de andra syskonen, ty hans broder visste, ehuru då en trofast vänskap rådde dem emellan, nog att draga fördel av sin älva månader äldre broders efterlåtenhet.

Det var en härlig dag fredagen den 18 juli 1847. Solen blickade klar och mild ned från den molnfria himlen, fåglarne sjöngo i de lövrika trädens kronor; men blommorna sågo sorgsna ut där de stodo med nedsänkta huvuden till följd av det nederlag, som hade anställts bland dem i den stora trädgården. Det var nämligen sista dagen då den lärde teologens stofthydda vilade ovan jord. Och man hade bundit en oändlig massa kransar för att pryda den grav, som denna dag skulle sluta sig över hans stoft.

Det var liv och rörelse i det adliga huset; där kokte och stektes samt skramlades med grytor och pannor i köket, pigor och betjenter flögo om varandra ut och in för att ställa allt i ordning till dess att gästerna kommo. Ändtligen var det utsatta klockslaget inne och gästerna samlade sig; den ena täckvagnen anlände efter den andra och bröderna stodo iklädde full adlig drägt, med sorgflor på sina värjfästen, samt emottogo med stolt värdighet sina gäster.

Sedan alla kommit och hälsat den förnäma änkan, som frasade i siden, och man intagit förfriskningar, sattes det stora liktåget i rörelse. Den rikt smyckade kistan följdes med tårfylda ögon av den rundt omkring graven stående, djupt sörjande familjen.

Sedan graven igenfylts strömmade, likt en brusande flod, det ena hederstalet efter det andra och försvann i det avlägsna fjärran. Då alla lärde, som där talat, hedrat den bortgångne med en sista avskedshälsning ur denna jämmerdalen, framträdde även herr D. och talade följande vid sin faders gravhög: "Redan i början av min härliga ungdomsvår, som är så rik på både faror och nöjen, ser jag dig, älskade fader, redan i din kraftigaste mannaålder slagen i dödens fjättrar och nu vila i det tysta. Aldrig bliver det mera någon av de dina förunnadt att trycka fadershanden eller höra ett ord ljuda från dina läppar; dock skola dina förmaningar och råd aldrig utplånas ur våra hjärtan och din älskade bild alltid stå som en spegel för vår själ; dock veta vi att sedan den obeveklige döden, som ständigt följer oss likt en vacklande skugga, släckt vår flämtande livslåga och vi, liksom du, flyttat från förgängelsens till oförgängelsens land, skola vi där bliva förenade, för att aldrig mer åtskiljas. Och nu för denna gången, du älskade fader, farväl, farväl!"

Efter begravningen flyttade änkan, som då hade en förmögenhet på cirka 36,000 riksdaler riksmynt, med sina döttrar en mils väg därifrån, varest hon köpte en liten egendom för ungefär halva sin förmögenhet. Resten lämnade hon till en släkting för E:s räkning. E. återvände till Stockholm för att fullborda sin officersexamen. Här förde han ett vildt liv bland glada kamrater, ty E. var en stor älskare av vin och flickor. Fröknarna gjorde en liten tur till Köpenhamn. D. kvarblev i sin fädernebygd, där han arrenderade en gård, och gifte sig utan förmögenhet. I ett brev till herr E. yttrade han sig därom:

"Käre bror!

I största hast vill jag underrätta dig att jag ämnar äkta en flicka utan både rang och förmögenhet. Att du kanske kommer att känna dig lite stött över mitt beslut vill jag icke förtänka dig. Men mitt beslut är fattadt och kan ej ryggas; och om du vill hedra min vigselakt med din närvaro tisdagen den 11 dennes, så är du mycket välkommen. I hast af en tillgiven bror.

S. den 2 mars 1849. D."

E. satt vid sitt skrivbord en afton, nyligen hemkommen från en vän, då hans uppasserska framräckte ett brev. "Vad fan står väl på?" mumlade E. då han såg på utanskriften, där det stod 'högst angeläget'; "brevet är från D., ser jag, men inte har något märkvärdigt händt honom." Och därmed öppnade han det nykomna brevet. Då han läst de två första raderna stannade han med läsningen, reste sig från sin stol och sade:

"Fan så dumt, gifta sig utan förmögenhet, det gör åtminstone aldrig jag! Nå väl, få se vidare, åh, karaktär! 'beslutet är fattadt och kan ej ryggas'. Nå, så lycka till! Och jag komma till bröllop den 11, för sent, omöjligt; skulle varit roligt att få se hans brud. Men, tålamod, jag kommer väl någon gång från detta förföriska näste, och får mina officersbetyg på fickan, och då skall jag resa till D. allra först, det är säkert. Men nu måste jag framhålla min ursäkt och låtsa som jag gillar giftermålet, vilket jag ju icke har varken skada eller fördel utav."

Och så tog han ett ark skrivpapper, varå han tecknade följande:

"Bäste D.!

Ditt brev av den 2 dennes bekom jag ej förr än i dag, den 10, och vari jag ser att du i morgon skall ha bröllop; alltså för sent för mig att resa. Dock vill jag på det hjärtligaste lyckönska dig och måtte frid och vänskap alltid råda mellan eder. Jag känner mig mycket illa till mods därför att jag ej kan göra dig den tjenst, som du ber mig om. I nästa månad skall vi ha examen, och sedan kommer jag till Skåne. Min hjärtliga hälsning ber jag dig från mig frambära åt din unga brud. I hast av din tillgivne broder E.

Stockholm den 10 mars 1849."

Det var en härlig torsdagskväll en månad senare. Solen hade redan börjat sänka sig i väster, men man såg ännu hennes röda strålar matt blicka fram genom de lätta moln, som svävade förbi henne. Starar och trastar voro redan komna och sjöngo sina härliga sånger i skog och mark; bäcken hade vaknat ur sin vinterdvala, vårsolen hade bräckt den silverbro, som under vintern hindrat hans lätta bölja att fritt få dansa efter vindarnes musik.

D. låg på en soffa och rökte en cigarr. Han var nyligen hemkommen från sitt folk på åkern, ty de hade redan börjat vårarbetet. Då hördes plötsligt ljudet efter skarpt hästtrav samt en tungt rullande vagn. D. steg upp för att se vad som var å färde. Knappt hade han detta gjort förr än en stor gammalmodig täckt vagn, dragen av ett par stora hästar, i fullt trav svingade in på gården. D., som ej kände varken hästar eller vagn, tillsade sin fru härom samt skyndade ut för att se vem de främmande kunde vara.

Kusken hoppade ned från kuskbocken och slog upp vagnsdörren. Och E. trädde ut i full uniform, med sin första officers-fullmakt på ficken. D. såg nu vem den främmande var och steg därför fram, räckte brodern handen och sade: "Välkommen från Stockholm! Nu får jag väl ha den äran att gratulera dig som officer, och även presentera dig som sådan för min hustru?" "Tack, tack, kära du", svarade E. i en mild och skämtande ton. "Men jag får väl också ha äran att gratulera dig, bäste bror — som jag hoppas finner du dig nöjd och belåten med din unga brud."

Den från Helsingborg skjutsande hyrkusken hade under samtalet åter satt sig på kuskbocken, men frågade nu om herr löjtnanten skulle stanna kvar eller följa med tillbaka igen. D. tillsade honom då att löjtnanten skulle stanna kvar; "kör bort och sätt in hästarne och kom sedan in och få lite förfriskning". Kusken lyfte på mössan, svängde om sina hästar och avlägsnade sig. Bröderna följdes åt in i förmaket, där D. presenterade sin hustru för brodern, som på ett höviskt och militäriskt sätt hälsade henne. Sedan fru D. avlägsnat sig uppstod ett långt samtal mellan bröderna, rörande så väl D:s giftermål, vilket E. till D:s stora belåtenhet gillade, som en del andra familjeangelägenheter. "Nu stannar du väl en tid hos mig, sade D., innan du bosätter dig hos mamma?" — "Nej tack, jag kan inte stanna länge, jag skall i morgon resa till mamma för att ordna en del av mina saker, ty jag är kommenderad att för första gången tjenstgöra som officer på det tillstundande rekrytmötet." Följande dag avreste löjtnant E. i D:s ekipage till modrens lilla täcka gård. Vi vilja nu följa honom en stund på hans militära bana. Blott ett par dagar hade löjtnant E. att ordna sig för sin resa, och försedd med en duktig reskassa rullade han en vacker april-morgon, uti en av sin moders vagnar, begynnelsen av sina nya levnadsöden till mötes. Vid sin ankomst till lägret hälsades han välkommen av där varande kamrater, vilka alla önskade den vackre och förnäme officeren lycka och välgång. Å sin sida tackade löjtnant E. kamraterna på det hjärtligaste och sade: "tillåt mig, mina herrar, ha den äran att bjuda ett glas champanj", och så följdes man åt till värdshuset, där många skålar druckos och festtal höllos. Följande dag var ej någon festdag. Rekryterna uppställdes och de fyra löjtnanter, som tjenstgjorde vid detta rekrytmöte, fingo nu av rekrytchefen var sin avdelning. Hitintills hade löjtnant E. blott varit lärjunge. Nu var han själv lärare och ville som sådan visa att han också kunde lära gossarne att skyldra med ett gevär. Vid minsta fel kom hans av naturen vilda sinne att stegras nästan till raseri; med värjan i hand kunde han ofta misshandla den ene efter den

andre i hela sin avdelning. Ofta förebrådde honom kamraterna hans obarmhärtiga sätt att behandla sina underlydande, men löjtnant E. svängde sig stolt på klacken och svarade leende, att "bonddjävlarne skulle lära sig att höra upp". Den milde kaptenen såg länge med harm huru E. missbrukade sin myndighet över även de arma slavar, som sålt sig åt kronan. Då hans tålamod en dag ej längre kunde hålla ut, steg han fram till löjtnant E. och sade: "Det är varje lärares plikt, inom vad fack det vara må, att inge respekt hos sina lärjungar, men att behandla dem som oskäliga djur är både rått och omänskligt. I stället bör han bemöta dem med vänlighet och aktning, ihågkommande att han själv varit en lärjunge, och icke visa sig sådan att lärjungarne skola rysa vid hans åsyn, utan med glädje se honom över allt. Detta är en rättskaffens lärares och i synnerhet en ädlings plikt, och jag är förvissad om att lärjungarne lära långt mera genom foglighet än genom hårda ord, hugg och slag. Kom i håg det, herr löjtnant!" Löjtnant E. gjorde sitt militäriska honnör och avlägsnade sig tigande, väl ihågkommande denna tillrättavisning. Efter den betan vågade löjtnant E. ej i kaptenens närvaro misshandla sina rekryter, men då tillfälle gavs gjorde han det än mer. Jag vill blott nämna en enda tilldragelse, vilken gjorde honom känd såsom en tyrann inom hela den skånska armén.

Löjtnant E. stod en dag på fältet med sina rekryter och kaptenen var ej synlig. En karl stod ej rätt i ledet, tyckte löjtnanten, varför han med en stor järnskodd fäktkäpp slog honom ett så våldsamt slag på ena knäet, att knäskålen bräcktes, karlen föll, och blev aldrig knekt mer. Löjtnant E. kastade genast fäktkäppen ifrån sig bort i ett dike. Men kaptenen, som på avstånd sett en karl falla i E:s avdelning, kom genast springande till stället. Han befalde en karl hämta käppen samt bära den slagne till sjukhuset. Och sedan såg man ej löjtnant E. på en åtta dagar. Efter detta mötes slut kommenderades löjtnant E. till korporal-skolan i Malmö, och sedan vidare på åtskilliga andra håll, så att han oavbrutet tjenstgjorde i nära två år. Under denna tid hade moderns pänningar smultit bort för hans skull, ty officerare äro i allmänhet dryga att underhålla. Hon nödgades nu sälja sin gård,

och flyttade därefter till staden M. Och nu finna vi löjtnant E. i tjenstgöring uti staden Y., där han på en bal gjorde bekantskap med en mycket rik och förnäm dam, friade och fick ja. Och några månader därefter firade han sitt bröllop i samma stad med stor prakt. Därefter köpte han en stor och vacker herregård, B., i sin födelsetrakt, till vilken han nu flyttade. D. finna vi nu som egendomsägare på en mindre gård i samma trakt. Men där förblev han icke länge, ty nu ville E. hava honom som förvaltare; D. sålde därför sin gård, lät E. få pänningarne till låns mot revers, samt en del kreatur, flyttade till E. och blev förvaltare på slottet B.

Härligt blickade solen från molnfri himmel, då hr D. med sin familj gjorde sitt intåg i inspektors-byggnaden på B. Fåglarne sjöngo i de stora alléernas lummiga kronor, blommorna nickade för den svalkande vinden. Och snövita svanor summo glada med spända segel i de stora, spegelblanka dammar, som omgåvo den stora borgen. Allt hälsade honom välkommen. Sedan D. och familjen ordnat sig i sin nya boning skyndade han att göra sin Eriksgata i det praktfulla slottet. 56 stora rum och salar utom många andra mindre rum, såsom betjentrum, kontor m. m., funnos i huvudbyggnaden. Sedan mönstrade han stallet, i vilket funnos 36 hästar och i ladugården 130 kor. 16 drängar och lika många statare funnos på gården. Då han så vandrade och besåg sin broders stora säteri, kunde han väl icke ana vad ödet bar i sitt sköte. Hit hade han anländt som en välbärgad man och överlämnat allt vad han ägde i sin rike broders våld, och med hela sitt hjärta hängivit sig åt honom. Icke kunde han nu göra sig ett dunkelt begrepp om att han härifrån 14 år senare skulle återvända såsom en arm och ruinerad man, för att sedan tillbringa hela sitt återstående liv i fattigdom och betryck. Så kan den jordiska lyckan förändras! Löjtnant E. fick nu återstoden av sin moders pänningar att förvalta, samt blev även förmyndare för sina systrar. Några månader förblev det lungt och stilla i den urgamla, ståtliga borgen. Men den unga fru E. var sjuklig och svag, så att hon kunde icke själv sköta sitt stora hus, utan en husmamsell måste anskaffas. Och en vacker dag anlände till slottet B. från Småland en ung och vacker majorsdotter. Från första stund hon satte sin fot på den slipade marmortrappa, som ledde

upp till stora våningen, där herrskapet E. bodde, blev hon löjtnant E:s förtrogna och den regerande i huset. Det är nästan otroligt med vilken makt och list hon förstod att hänföra löjtnanten vid utövandet av sina planer. Från första stund hon fick se fru D. fattade hon till henne ett oförsonligt hat; svartsjukans eld glödde i hennes ögon, vilka liknade tvänne glödande granat-kulor, som varje ögonblick hotade att springa sönder. Och sammalunda var det med varje piga inom hans hus, vilka hon förstod att hålla på vederbörligt avstånd från all gemenskap med honom.

Hade frid och försonlighet förut rådt mellan bröderna, så var det nu för alltid slut. Den avundsjuka mamsell Sara hade nu till både kropp och själ fångat löjtnanten i sitt garn. Det ömma blodsband, som så hårdt sammanknutit bröderna, hade hon slitit, så att D. icke mer av herr E. ansågs som en broder, utan som en underordnad tjenare, vilken han ansåg sig ha rätt att behandla efter godtycke. Snart anlände en bror till mamsell Sara och skulle stanna kvar på gården. Han blev E:s trofaste vän och behjälplig vid utförandet av alla hans föga hedrande bragder, så väl på B. som S., ända till dess döden skilde de båda tyrannerna åt. D. hade till löjtnant E. flyttat och avstått hela sin förmögenhet mot följande vilkor: 500 riksdaler riksmynt i årlig lön, 2 kor födda, som herr E. skulle byta sig till då de blevo för gamla, samt spanmål och bränsle vad han behövde, allt på muntlig överenskommelse. Att nu herr D. icke skulle kunna förbruka mer spanmål än som var högst behövligt för hans hushåll, det visste nog mamsell Sara råd för. Icke en kappa säd fick tagas från magasinet utan i hennes eller löjtnantens närvaro.

Således var det en ganska ringa lön emot vad andra förvaltare ha på Skånes stora adliga gods. Vilkoren ålade herr D. att så väl vinter som sommar kl. ½4 om morgonen infinna sig på gården och följa folket, om sommaren så länge dagsljuset räckte och om vintern till kl. 8 à 10 om kvällarne. Anmärkas bör, att herr D. aldrig erhöll några 500 riksdaler om året, utan då han gjorde anspråk därpå svarade löjtnanten stolt: "Vad f—n skall du ha pänningar till? Du får ju allt vad du behöver, och så kan du ju låta dem stå så länge. Du tvivlar väl inte på mig, kan jag väl tro?" Så blev

svaret då D. någon gång ville hava pänningar, vare sig av lönen eller av räntan på sin innestående fodran. Däremot var det med mamsell Sara icke så noga: 400 riksdalers årlig lön samt allting fritt på gården och fri disposition över hela det stora mäjeriet var kanske en ganska ringa löneförmån för hennes ansträngande arbete. Också erhöll hon även fritt gage åt brodern, adjutanten, vilket icke ville säga så litet, ty han var en man väl utrustad att kunna förtära Guds gåvor. Men så var han ju också en fin salongsherre, som kunde fungera som värd då löjtnanten var borta, och då han var hemma, var trevlig sällskapsman. Vid alla kalaser såg man alltid honom vid löjtnantens sida till bords. Däremot fick förvaltaren gå ute över folket, hurudant vädret än var, och den dagen äta i spiskammaren, ty han skulle ha födan på gården. Men han var ju förvaltare, som det hette, och borde ju göra sin tjenst, sade alltid mamsell Sara, men adjutanten var blott gäst; och därför serverades han kaffe på sängen varje morgon kl. 7 och uppassades som en kunglig person. Mamsell Sara utmärkte sig i synnerhet för att hålla ett klent kosthåll till folket. Detta var dock emot löjtnantens vilja och vetskap, ty han var av naturen icke någon snålvarg och ville att folket skulle leva bra, ehuru han också fordrade ett hårdt och tungt arbete. Mamsellens beteende mot husfolket med avseende på det klena kosthållet förorsakade ofta hemska uppträden på gården. En dag hade folket till en middag, som vanligt, fått kalun m. m. Men denna gång tyckte drängarne att mögelhåren voro allt för långa, varför två av de modigaste gingo upp till löjtnanten med sina tallrikar för att visa vad kost han bestod sitt folk. Löjtnanten behöll tallrikarne hos sig samt bad drängarne gå sin väg, kallade därefter på mamsell Sara och frågade om hon satt sådan mat åt folket. Mamsellen slog händerna ihop av förvåning och utropade: "Hur i all världen kan löjtnanten tro att jag satt sådan mat åt dem? Den ha de fiskat upp bland avskrädet eller också gömt så länge att den blivit sådan. Det är förfärligt vad de äro elaka. Herr löjtnanten kan aldrig tro vad jag får dragas med dem. Ingenting är godt nog åt dem; snart vilja de väl in till herrskapets eget bord och äta. Detta deras beteende borde löjtnanten inte låta gå ostraffadt", sade den förföriska kvinnan och brast ut i gråt. "Det

skall jag häller inte, kan mamsell tro; lugna er nu, jag har tuktat sådana slynglar förr", svarade henne löjtnanten. Om kvällen blevo de båda syndabockarne uppkallade på löjtnantens rum för att svara till sitt djärva uppträde. Han och hans adjutant väntade otåligt på de båda drängarne, vilka snart infunno sig. "Vem har givit er sådan där svinmat", röt löjtnanten, "eller vem tror ni att ni kan inbilla det", tillade han. "Sätt fram en stol, bror; och tag den ene slyngeln i nacken och lägg honom där, så skall jag lära honom att löpa med lögn", befalde han sin adjutant, vilken genast rusade på den ene av de av rädsla skälvande drängarne. Löjtnant E. lyfte nu sin rotting, och en bastant husaga gavs åt de båda syndarne, vilka sedan efter utståndet straff kastades ned i en underjordisk källare, där de fingo ligga till följande dag. Mamsell Sara, som smugit sig bak efter drängarne, stod vid dörren och hörde allt, hjärtligen glad att få sin harm tillfredsställd. Då kosthållet nästan dagligen försämrades, funno drängarne på det orådet, att en av dem, som var mest skrivkunnig, skulle skriva till landshövdingen om förhållandet. Och en vacker dag anlände från landshövdingen ett brev (jämte det brev, som drängen hade skrivit) till löjtnant E., och vari landshövdingen uppmanade honom att, i fall det var sanning som drängen skrev, bestå sitt folk bättre kost. Löjtnanten blev alldeles utom sig av vrede då han läst de båda breven och ropade hastigt på Sara. "Vad i hela världen står på", skrek hon, och rusade in i rummet. "Jo, var så god och läs där, sådant dj--tyg skall jag ha för er skull", skrek löjtnanten och stampade i golvet så att gipstaken höllo på att falla ned i bottenvåningen. "Det är lögn allt ihop", väste Sara, vars ögon blixtrade som eld. "Jag har förut sagt att det packet kan snart ingen göra till pass."

På mamsellens gälla skrik kom hennes broder, adjutanten, rusande in i rummet "Vad, vad står på?" stammade han då han fick se löjtnantens morska och upprörande uppsyn samt sin systers av vrede glödande ansikte. "Läs, läs", sade systern och räckte brodern båda breven. "Prygel, prygel", skrek denne alldeles utom sig då han läst breven. "Det är min själ det enda, som kan avtvå oss denna skandal." "Och bästa betalning som brevskrivaren kan få", tillade löjtnanten. "Just

så skall det vara", sade Sara inställsamt och närmade sig löjtnanten, som kastat sig i ett soffhörn. "Om de gå ostraffade, så kan det hända att de en annan dag fundera på att skriva till själva kungen", tillade hon. Den barske löjtnanten var nog enfaldig att av denna kvinna låta föra sig bakom ljuset, och mer än en gång lät han narra sig av henne att begå en dålig handling. Så även nu; han reste sig från soffan, närmade sig sin ämbetsbroder och sade: "I kväll, sedan arbetet är slut, kalla vi skurken upp, och så hjälper du mig, bror, att giva honom en välförtjent husaga för detta hans djärva tilltag!" — "Som du sagt, bror, skall jag nog göra mitt bästa", svarade adjutanten. Denne menade att en 50 prygel, åtföljda av mörk arrest till dagen därpå, kanske vore ett allt för lindrigt straff. "Låt se om den dj—n tål mer, så ha vi väl nog av den varan", svarade löjtnanten leende. Och de båda herrarne gingo var till sitt.

Då kvällen var inne tillsades drängen att infinna sig i löjtnantens rum. Han gjorde sig i hast redo och omedveten om sitt öde vandrade han upp till sin barske husbonde. Då han inkommit till denne fattade adjutanten honom i nacken och lade honom över en stol. Löjtnanten fattade en med metalltråd virad rotting, höjde den och sade: "Nu skall du få betalning för din skrivelse, din dj—l!" Då han bearbetat sitt offer så länge till dess svetten rann ned från hans panna, tillsade han sin ämbetsbroder: "Giv nu du honom lite, så kan du inte få vitna!" Adjutanten var ej sen att fatta rottingen och göra sitt bästa; tog sedan stackaren i nacken och släpade honom ned till den omnämda källaren.

Drängen, som fått så mycket att han icke på länge kunde arbeta, stämde emellertid löjtnanten för den grova misshandeln och stämde adjutanten till vitne. Hela kalaset kostade löjtnanten c:a 500 riksdaler, jämte ett mindre vackert rykte.

Drängar, vilka aldrig kunde erhållas utan genom kommissions-kontoret i M., brukade alltid, då de fäste sig, taga en fri marknadsdag undan. Det var då marknad i staden L. och 8 drängar gingo därför, sedan de först erhållit lov av förvaltaren, glade i hågen till marknads. Men Sara, som sett sig förbigången med avseende på frilovet, rapporterade saken. Ofoget skulle straffas på vanligt sätt. Drängarne uppkallades och en

i sänder skulle in. Men löjtnantens svärmoder, som för tillfället befann sig på slottet såsom gäst, hade fått nys om saken och infann sig just i det ögonblick då en skulle insläppas, satte sin fot emellan dörren och förbjöd tortyrens verkställande. Då icke prygelstraffet blev använd dömde Sara "ogärningsmännen" att böta med halva lönen. Men högre rätt, till vilken drängarne vädjade, benådade dem och frikände dem från allt ansvar.

Från den betan kunde icke några drängar förmås att hälsa på mamsell Sara, vilket strängeligen ålades dem, om de än mötte henne med en tunna råg på nacken, varför de, då de vandrade över borgen, ofta brukade stoppa mössan i fickan.

Löjtnant E. hade på ett befälsmöte råkat i tvist med tvänne officerare, och desse barske kämpar tyckte sin heder ha blivit kränkt av ämbetsbroderns uppstudsiga beteende gent emot dem. De beslöto därför att utmana honom på duell. En vacker sommarmorgon, efter mötets slut, rullade upp på borggården vid slottet B. en täckt vagn, dragen av fyra hästar, vari de tvänne herrarne i lysande uniformer voro dolda. Komne till trappan stego de hastigt av och in i herresalen samt läto betjenten anmäla sig för löjtnant E., som ännu icke var uppstigen. Det dröjde en lång stund innan löjtnanten lät höra av sig och de båda herrarne väntade honom otåligt. Slutligen hördes raska steg i korridoren, då den ene av de väntande herrarne steg in i ett sidorum. Löjtnant E. slog upp dörren och visade sig i en glänsande uniform samt gjorde för den främmande en stel bugning, vilken denne på ett liknande sätt besvarade samt yttrade: "Såsom en man av rang är jag ej någon vän av långa tal, utan därför rakt på saken. Jag känner mig förnärmad av edert uppträde på D., och enligt de gamle ädlingarnes sed ämnar jag avgöra tvisten med vapen." Den något förbluffade löjtnant E. stod en stund tyst, men svarade så: "Jag anser mig icke ha på något vis förnärmat er, och vill således ej taga de gamle ädlingarnes exempel." Vid dessa ord slog den i det andra rummet dolde officeren upp dörren och inträdde. Utan någon hälsning sade denne barskt: "Som ni visat er vara så feg att ni ej vågar en kamp, kan man ej tro att ni äger en enda droppe ädelt blod i edra ådror, varför jag ej vill våga försöket att på ett liknande sätt, som min företrädare, avgöra

mina hos eder ouppgjorda tvister." Dessa skymfande ord kommo det av Kristian den fjärde ärvda adelsblodet att sjuda i löjtnant E:s ådror. Med vild uppsyn, vilken kom hans motståndare att taga ett steg tillbaka, närmade han sig denne, lade handen på sitt värjfäste, och sade: "Jag är en svensk ädling och svensk officer och i mina ådror flyter kungligt blod. Det är ingalunda feghet, som gör att jag inte vill korsa min klinga med er, utan endast ett av mig givet löfte att aldrig ingå på några liknande företag, som hindrar mig att i dag kunna få ett par riktigt goda gaffelbitar." Den av vrede glödande officeren svarade ej ett ord, utan steg bort till dörren, ropande sin kamrat; båda slängde i hast sina kappor över sig och stego i sin vagn. Löjtnant E. hade redan vid sista ordet avlägsnat sig.

Under den tid han varit i herresalen hade hans trogna Sara med spändt öra lyssnat vid dörren till varje ord samt med tårar bedt honom, innan han inträdde, att ej förhasta sig eller låta sig utmanas. Och detta hade han med både hand och ord lovat, så att han ansåg sig av nöden tvungen att handla som han gjorde.

Som löjtnant E. icke hade några barn, hade han som egen tagit herr D:s äldste son, ett riktigt underbarn, såsom herr E. själv kallade honom. Vid 11 års ålder kunde han rida de ystraste hästar med en skicklighet, som en kavallerilöjtnant skulle avundats honom, och till sin farbrors stora glädje, ty denne ämnade dana honom till kavalleri-officer. Detta löjtnantens beslut harmade Sara på det högsta, enär hon också hade brorsöner, vilka hon tyckte att han likaväl kunde adoptera, varför hon på alla vis sökte uppreta löjtnanten till att straffa gossen. En morgon kom herr D. upp i något ärende, men mötte då sin broder, som med en grym uppsyn och med ett ridspö i handen styrde sina steg mot det rum, där gossen hade sin sängkammare. D., som anade hans avsigt, följde efter så fort sig göra lät. Kommen in i rummet gick löjtnanten bort och tog dynan av gossen, som låg och sov, samt började att traktera honom med sitt ridspö. Då herr D. såg att detta gick för långt, kastade han sig över gossen, som redan fått 25 à 30 rapp på bara kroppen. Men herr E., som nu i sin vrede icke kunde komma åt gossen, lät i stället ridspöet dansa på D:s rygg med en vildare

fart. Allt detta hade Sara genom lögn förorsakat och fick sig nu som förr, för dylika tillställningar, ett godt skratt. Gossen dog vid endast 17 års ålder såsom officers-aspirant vid ett kavalleri-regemente. Som nämdt är var löjtnanten förmyndare för sina systrar, men då han aldrig ville göra upp några räkningar, nödgades de personligen resa till honom för att efterhöra hur han ville. En dag anlände fröknarna till B. Borgherren var icke hemma, men de emottogos av mamsell Sara, för vilken de i all sin enfald yppade sitt ärende. Det dröjde flere dagar innan löjtnanten kom, men då tog Sara honom avsides, berättade att han hade fått främmande och att det var fråga om att han skulle punga ut med pänningar.

Dessutom ordade hon vidt och bredt om att fröknarna voro alldeles omåttliga att underhålla, att hon icke kunde skaffa så mycket smör, som gick åt för deras räkning, o. s. v., samt sökte att på alla vis uppreta brodern mot systrarna och giva dem ett snöpligt avsked, vilket också skedde. Då systrarna en dag bådo sin broder om ett enskildt samtal, visste han varom frågan var, och började då i de värsta okvädinsord utfara mot dem. Saken slutade med att han fattade den ena efter den andra i armen och kastade dem ned för trappan, yttrande till den ena, som var lite halt, att det vore önskligt att hon på denna sin luftfärd kunde bli halt på det andra benet också.

Systrarna ställde nu sin färd till en i orten då för tiden allmänt känd och fruktad tidnings-skrivare samt berättade om sitt öde och besök hos sin broder. Och tidningsmannen berättade några dagar därefter i "L:s tidning" om deras besök, jämte mycket annat av herr E:s och hans älskarinnas bragder. Detta hade till följd att alla löjtnantens kamrater drogo sig från honom med förakt. En dag satt en löjtnantens svägerska, en grevinna A., och läste tidningar och fick då syn på den nämda artikeln, vilken ännu icke varken Sara eller löjtnanten hade sett. Hon kallade då genast på Sara, som läste den och sedan lämnade den åt löjtnanten. Saras glädje blev nu förvandlad i sorg, så att lika glädtigt som hon förut skrattat, fick man nu höra henne gråta och tjuta. Löjtnanten svor och stampade i golvet samt for omkring som en besatt, och hans ämbetsbroder, adjutanten, som även var mycket "berömd" i nämda uppsats, betedde sig på samma sätt över det honom givna berömmet.

Varje gång då löjtnanten fylde år var en stor fest anordnad; flaggor hissades upp över allt på borgen, som även på kvällen rikt illuminerades. Ett stort antal kamrater och ädlingar brukade då komma för att gratulera honom. Ett år skulle det vara utomordentligt storartadt på B. En lång tid förut måste pigorna så godt som nätterna igenom ligga och skura, målare och snickare hade fullt upp att göra för att allt skulle vara bra då gästerna kommo.

Även mat och dryck skaffade man i överflöd. En trädgårdsmästare skickades till Köpenhamn för att köpa en hjortstek och en råbock; men i stället för hjortsteken kom han att köpa en rökad oxbringa, vilket de hade nog av där hemma; och en råbock fick han mycket riktigt, till ett pris av 25 riksdaler. Men, o ve! ... då han kom hem med den och man skulle taga skinnet av den, luktade den över hela gården, så att man ansåg för klokast att gräva ned den danske bocken. Alltså hade Köpenhamns-resan varit onödig.

Emellertid tillstundade den högtidliga dagen. Flaggorna hissades och kanoner laddades. Löjtnanten och hans adjutant klädde sig i full galla, och Sara svävade som en ande ut och in för att se efter om allt var på sin plats. En massa mat lagades till.

Kvällen inbröt. Den ene timmen förflöt efter den andre; men inga gäster kommo — man hade börjat draga sig bort ifrån detta ställe allt mer och mer. Emellertid måste löjtnanten och hans adjutant själve äta sina rariteter, till stor glädje för allt husfolket, som hade haft ett rysligt göra med anordningen, men till stor grämelse för Sara, som nu började förstå att man vände herrskapet ryggen.

Nära tio år hade nu förflutit sedan herr D. övertog inspektors-befattningen på B., och under denna tid hade han icke uppburit ett öre i lön, ej häller någon ränta på sina till brodern lånade pänningar. Nu började han inse det vådliga saken, nämligen risken att förlora allt, om han icke ofördröjligen fordrade uppgörelse.

En dag gick han därför in till herr E. och sade: "Mina reverser börja nu snart att bli för gamla, och du får därför nu antingen förnya eller betala dem; även vill jag ha revers på mina nu snart för tio år

innestående löner." E. sökte nu undanflykter på alla möjliga vis, sade att det vore ju en småsak för honom att betala, men tillade: "Så länge du är hos mig behöver du ju inga pänningar, och de stå ju i säkerhet hos mig." Någon revers ville han icke giva på lönerna och de andra ville han icke förnya, utan sade att allt kunde vara som vanligt. Men då herr D. icke lät saken härvid bero, utan hotade med att säga upp sina reverser, fattade brodern ett annat beslut. Han erbjöd nu D. i ersättning för allt såsom donation 50 tunnland jord av bördigaste beskaffenhet på livstid. Denna jord skulle D. själv bebygga, men E. släppa materialer till. Ett donations-brev blev nu uppsatt av adjutanten, och D. lämnade sina reverser.

Nu förflöt ett par år på det gamla viset, utan att något synnerligen märkvärdigt hände. Under denna tid dog den gamla änkefru R. och begrovs utan några större ceremonier.

Löjtnant E. hade en svåger, en greve A., ägare till ett litet mycket vackert slott, S. Länge hade tal dem emellan varit, att de skulle byta gårdar. Saken började nu att bliva allvarsam; greven bjöd en ansenlig summa till bytes, och löjtnanten, som ständigt låg i kiv med drängarne och hade svårt att få sådana, började allt mer tänka på saken. Slutligen beslöt han sig för att byta. Men när nu greven fick höra att D. hade donationsbrev på ett så ansenligt stycke jord, ville han alls icke höra talas därom. Löjtnanten började ångra att han åt D. lämnat det ovan nämda donationsbrevet, och var nu alldeles rådlös. Men hans trogna tjenarinna, för vilken han klagade sin nöd, saknade aldrig råd.

Hon uppgjorde nu en plan att narra donationsbrevet ifrån D., mot vilkor att ge en större pänningsumma i stället. E. tillsade därför en vacker dag herr D. att följa sig upp i herresalen. Komne dit in började han i den allra mildaste ton tilltala hr D., ordade vidt och bredt om bytet och huru mycket han förtjente därpå m. m., påminde honom om broderlig vänskap, och att de väl icke behövde stå i ljuset för varandra. Sara, som även var närvarande, uttömde hela sin vältalighet för att föra D. bakom ljuset, vilket mycket riktigt lyckades dem. Herr D. gick glad och belåten, sedan han väl trakterats med fina viner, hem efter sitt

donationsbrev i hopp om att i stället få en kontant summa.

Då han lämnade papperet åt brodern lyste en eldflamma, med en underbar glans, i Saras stora, svarta ögon. Och en triumferande min spelade över hennes fina anletsdrag, då hon nu såg att hennes plan så väl hade lyckats och utfallit till älskarens fördel.

På D:s uppmaning att, sedan han lämnat donationsbrevet, nu i stället erhålla revers på den av herr E. erbjudna summan, svarade E. att han ej hade tid då för tillfället, men han skulle nog få den, vilket emellertid aldrig skedde. Herr D. var nu ruinerad, han hade i och med det samma han lät Sara förleda sig att återlämna donationsbrevet, gett bort allt vad han ägde och därigenom bringat sig och sina barn i beroende och armod, något som han sedan bittert kom att ångra. Emellertid bytte nu herr E. och hans svåger, greven, gårdarne såsom de befunnos. Och då bytet skedde i oktober, skulle var och en bo på stället till nästa fardag. Då E. bytte bort gården hade han även lämnat D:s tvänne kor med i bytet. Och då D. sade till honom: "Du har väl inte bytt bort mina kor", svarade E.: "Jo, visst f—n har jag det; det var ju mina egna kor", och därmed svängde han sig om på klacken.

Som förut är nämdt funnos på gården alltid 120 à 130 kor. Av dessa skulle hr E. ha avkastningen så länge han var på gården. En dag i januari hade greven varit där och fått uppvägdt det vårfoder han skulle ha. En tid därefter sade Sara till löjtnanten att korna mjölkade icke så mycket som vanligt och att D. nu mer inte stod på hans rätt utan höll fodret undan åt greven. En dag mötte löjtnanten D. nere vid stallängan och förebrådde honom att korna ej kunde mjölka lika mycket nu som förut. D. svarade att där började nu bli ondt om hö, så att det nästan icke fans mer än vad som greven skulle ha. "Det ger jag f—n", sade E., "ty korna ska' ha hö så länge jag är här och se'n får greven ge dem vad f—n han vill, det bryr jag mig inte om." Men då D. protesterade däremot gav E. honom en örfil på det högra örat, så att örhinnan sprack och han blev för alltid döv på det samma. Det var lycka för hr D. att de stodo vid väggen, så att han där fick ett litet stöd, ty annars hade han nog kommit att göra åtskilliga kullerbyttor. E. avlägsnade sig där-

efter skrattande, sedan han på ett så ridderligt sätt tillrättavisat sin äldre broders "uppstudsighet".

Då våren kom och den tid nalkades att E. skulle flytta, sade han till D.: "Nu får du göra dig redo att flytta med till S., om du vill. Men det skall jag säga dig, att där håller jag inte någon förvaltare. Det är inte större gård än att jag kan själv se efter mitt folk och dessutom kan mamsellens bror göra det då jag inte är hemma. Men du kan få lov att arbeta där, om du vill, och du skall få betalt du som de andre." Dessa ord kommo blodet att sjuda allt häftigare i herr D:s ådror; med ett fast steg närmade han sig brodern och sade: "Är det på ett sådant vis du vill belöna mig för en 14 års trogen och besvärlig tjenst, att du nu på mina gamla dagar vill göra mig till din träl, sedan du genom din och din husmamsells djävulska list narrat ifrån mig vad jag ägde? Då jag i välstånd och oberoende, i blomman av min ungdoms vår, anlände hit och till dig lämnade allt i förtröstan på vår broderliga vänskap kunde jag aldrig ana att jag 14 år därefter skulle lämna ditt hus utblottad på allt och sedan såsom en träl i ditt bröd framsläpa mitt återstående liv, urståndsatt att lämna mina barn den uppfostran deras stånd kräver. Aldrig hade jag väl kunnat drömma något sådant. Har du nu glömt att vi äro bröder, att vi vilat under samma modershjärta, att vi i barndomens härliga dagar ständigt höllo tillhopa och lovade varandra en evig trohet — har du nu glömt allt detta? Du säger att din vän, mamsellens bror, skall se efter folket då du är borta; således vill du göra honom till herre över mig. Är det mer med en vän än en broder? Är du med ett ömmare band sammanknuten vid honom än vid mig? En så dålig handling, som du nu synes vilja begå, har sannerligen aldrig förut blivit begången av någon inom vår hitintils ridderliga släkt! Tungt skall ditt ansvar bliva då jag en gång vid mina barns mognare ålder skall berätta dem om hur du stängt vägen för deras framtida lycka, och många skola de förbannelser bliva, som en gång komma att utösas över din grav!"

Med dessa ord avlägsnade sig herr D. och E. drog sig också stillatigande tillbaka. Från borgen begav sig nu herr D. ned i trädgården för att en stund ostörd hängiva sig åt sina känslor. Vårsolen blickade klar

och mild, flyttfåglarne hade redan kommit och sjöngo i de knoppade träden, svanorna summo i den stora dammen i trädgården — alla voro glada utom herr D., som drömmande stod och betraktade den åter till liv och grönska vaknade naturen. Sorgen och ångern över hans enfaldiga beslut att lämna det en gång honom givna donationsbrevet brände såsom eld i hans nästan hörbart klappande hjärta. Livet tycktes nu för honom bliva en börda, den han ansåg sig knappast kunna bära. Han sörjde dock mest för sina barns framtid. Hela hans föregående liv rullade fram för hans minne och han såg det såsom en stor tavla framför sig. Han mindes nu sin glada barndomstid, sina ungdomsdrömmar — de kunde aldrig mer återkomma. Och sitt återstående liv såg han nu, liksom i en spegel, bliva ett svart moln, vilket inga ljusa skyar kunde bortjaga. Och han utropade: "Min lyckas sol har nu för alltid gått ned på svartgrå himmel; mina förhoppningar ha slagit fel! O, jag dåre, som så kunde låta föra mig bakom ljuset! Människohjärtat är svårt att lära känna, det är ofta vekt och mildt, och endast genom motgångar och försakelser kan det göras så, men genom lycka och välgång bliver det ofta hårdt som en diamant. Jag har sett exempel därpå och skall en gång lära mina barn att noga akta sig för smicker och beröm."

Därefter ställde herr D. sina steg genom trädgården. Han insåg nu att han icke hade något val, utan måste i allt foga sig efter sin stränge broders vilja. Att dennes hårda hjärta, efter mera noggrann eftersinning, skulle förändra sig och mana honom till rättvisa, därom hade han föga hopp. Och i fall så varit förhållandet, att samvetet vaknat hos den hårdhjärtade mannen, så var Sara genast till hands för att med sitt smicker jaga bort varje ädel gnista, som ville flamma upp i hans bröst.

D. inträdde vacklande i sin bostad för att förtälja allt för sin hustru och sina barn. Med förtvivlans blick i sina ögon åhörde fru D. sin makes sorgliga öde, mot vilket där nu mera icke var något att göra. Mamsell Sara hade nu nått sitt mål och kunde efter gunst och nåd regera över herrskapet D., vilket alltid varit hennes önskan från första stund hon satte sin fot inom löjtnantens hus.

Emellertid gjordes förberedelser till avflyttning. Herrskapet E. flyttade först till staden M., där de sedan bodde under vintrarne. Därefter flyttade D. med sin familj till S., där han fick ett någorlunda ordentligt hus att bebo, men ej vidare. Under denna tid skötte D. samma syssla på S. som han gjort på B.

Men så kom herrskapet hem — och nu voro sötebrödsdagarne för alltid slut för D. Sin värdighet som förvaltare fick han nu utbyta mot andra sysslor. Han befaldes av sin broder att bryta upp sten m. m., och i tre vintrar å rad måste han jämte en tröskeman tröska ut grödan på gården, utan att hans broder en enda gång bestod honom en måltid mat därstädes.

Så förflöto säx hårda år, varom oändligt mycket vore att säga, men jag vill endast förtälja några detaljer under denna period.

D. måste, som sagdt, sköta nästan mer än en statskarls-arbetare, men åtnjöt ej samma förmåner som en sådan; blott då och då, efter mycket svärjande och bråk från E:s och Saras sida, kunde de förmås lämna honom en halv tunna råg.

Att D. ej kunde kläda och föda sig med vad som bestods honom från S. kan lättare tänkas än sägas. Från B. hade han medfört ett ganska rikt lösörebo, däribland flere dyrbarheter, som voro ett arv från hans förfäder. För att kunna bibehålla sin existens måste han nu sälja det ena föremålet efter det andra till ett rampris, så att hans flesta saker, dem han erhållit såsom minne från förfäder, kommo i andras händer.

Såsom vi redan nämt bodde herrskapet E. i Malmö under vintrarne. Före avresan lämnades åt D. en tunna råg, en dito potäter etc., som skulle stå sig under tiden, vilket vanligtvis var säx månader. Sedan låstes för magasinet.

I M. gjorde Saras broder bekantskap med en rik änka, friade och fick ja. Sara var högeligen glad och skrev många brev till släktingar och bekanta att där hade stiftats ett nytt parti. Varje morgon adjutanten vaknade såg han på sin förlovningsring och fröjdade sig. I ensamhet gjorde han sig förebråelser därför att han sprungit som en tok och lyssnat på gökens slag och satt tro till vad gamla spåkäringar sagt, att det skulle betyda så och så många år innan han blev gift.

Men ett gammalt ordspråk säger att man ej skall skryta av gillet förr än det är hållet — och så var det även här. Julafton instundade. Adjutanten klädde sig om middagen i frack och vit halsduk och vandrade sedan på kvällen glad i hågen till sin hjärtans kär för att hos henne tillbringa den första julaftonen. Men då han kom dit emottog hon honom kallt; hon hade nämligen fått höra vad andas barn han och Sara voro och tillsade honom därför att hon icke längre kunde bära hans ring, tilläggande dock att de ändå kunde vara lika goda vänner.

Sara stod just och lade ihop duktyg för att sända sin tillämnade svägerska i julklapp, då brådskande steg och snyftningar hördes i korridoren. I det samma öppnades dörren och friaren rusade in, röd i ansiktet som blod, samt grät som ett barn. Han ropade till hr E.: "Min käre bror, kan du tänka dig, hon har min själ slagit opp med mej och sade att vi kunde vara lika goda vänner för det! Tycker du att jag skulle vara vän med en sådan? Nej, aldrig, aldrig!" Nu började han att tänka på göken och sade: "Göken hade nog inte så orätt; ack, jag arme själ, vad skall jag göra?" Löjtnanten skrattade. Sara gnisslade med tänderna och kastade bort sitt duktyg samt harmade sig mest över de brev hon skrivit om det goda parti "bror min" skulle göra.

Av alla de rariteter, som Sara hade lagat till denna kväll, blev det mesta orördt. Löjtnanten kunde inte smaka en bit bara för skratt och adjutanten av sorg. "Kom och tag dig en tröstare", sade E. Men hans käre ämbetsbroder kunde icke få ned en enda av dessa ljuva droppar, som skulle stilla ångesten i hans nästan bristande hjärta.

"Fruntimmer äro de illmarigaste varelser, som finnas på jorden; de äro söta som honung, fina och hala som en ål, men de ha ormlist i sina hjärtan. Ack, jag har blivit stungen av deras giftiga gadd — och det såret läkes aldrig! Jag olycklige, arme själ, vad skall jag taga mig till! Jag, som har bjudit så många av mina vänner till bröllop! Hade jag blott aldrig talat om det för någon, så hade jag varit en klok man! Och du, snälle gök, som så ofta varnade mig; och jag, dåre, som inte ville tro dig!" Så jämrade han sig, och om E. icke varit en så hård natur skulle han fält medlid-

samhetens tårar i stället för att han nu utskrattade den arme, som var alldeles förtvivlad. Sara tröstade honom så godt sig göra lät, men länge dröjde det innan han kunde glömma den korg han på ett så snöpligt sätt erhållit.

Utanför det hus D. bebodde var en liten trädgård, den hans hustru planterat; men den var ej inhägnad. Vägen till S. gick rakt förbi den samma. En dag var E:s folk sysselsatt med stenköring och skulle då köra förbi D:s trädgård; drängen, som körde, gjorde några långa hopp, då han kom förbi trädgården, för att ej trampa ned grönsakerna. E., som var med och såg detta, skrek då med tordönsstämma: "Varför trampar du inte ned skräpet; vem bryr sig väl om det då man har något att uträtta!" Därefter gick han själv bort och trampade ned så mycket han kunde samt befalde drängen att med nästa lass köra tvärs över trädgården. Sedan släppte han sina hästar på bete i den vång, vari nämda trädgårdstäppa utan stängsel var belägen.

Då D. förebrådde honom detta svarade han att barnen kunde ju vakta trädgården. — "Det kunna de inte", svarade D., "ty de kunna inte försumma skolan, och om de än kunde vakta om dagen, så kunna de ju inte göra det om natten." — "De kunna skiftas till att vakta om natten också", svarade E., "och för övrigt ger jag f—n din trädgård; det är för resten inte din utan min, och mina egna hästar; vill du vakta, så kan du, varom icke gör vilket du vill!"

Från denna dag var brödernas vänskap för alltid slut och det var också den sista gång, som de talte till varandra. D. satte nu mera icke sin fot inom E:s dörrar och erhöll icke från denna händelse, vilken tilldrog sig i september, under vintern det ringaste till livsuppehälle åt sig och de sina. Fram emot våren sände han ett par karlar till E., vilka i D:s namn begärde något underhåll. Men E. svarade då: "Jag skulle med nöje se om den dj—n låg för mina fötter och svalt ihjäl." Då karlarne hemkommo med detta besked skrev D. ett brev till hr E., uppmanande honom att ta' reson; "i annat fall", tillade han, "skall jag för så väl regementschefen som generalbefälhavaren offentliggöra alla dina bragder." Men detta brev retade E. ännu mer. Sara, för vilken han visade brevet, yttrade att D. icke vågade skriva till någon av de nämde herrarne och i

fall han så gjorde, så fäste de icke något avseende därvid. Nog av; Sara övertalade honom till trots och hårdhet, och E. reste till mötet utan att lämna något till D. Säx veckor hade D. givit honom i betänketid på brevet, men han var obeveklig. Då skrev D. till då varande regementschefen, nu mera avlidne översten P., ett ganska skarpt brev. Översten, en mycket mild man, visade hr E. brevet och bad honom vara resonlig mot sin broder.

Men den stolte E. svarade att D. ofta brukade lida av sinnessjuka, och då visste han icke vad han skrev. Översten lät föra sig bakom ljuset av detta skamliga bedrägeri och trodde hr E. samt lät saken därvid bero.

E. skrev nu till Sara om förhållandet samt bad henne uppmana hr D. att ofördröjligen göra sig redo till att flytta ur hans hus, ty då han kom från mötet skulle han med honom hålla en sträng räfst och dessutom riva ned det hus han bebodde. Sara skrev tillbaka till E. att hon tillsagt D. vad han bedt henne om, men att han ej ville hörsamma uppmaningen. Dessutom tröstade hon E. med att D. ej vågade skriva till generalen då han nu såg att översten ej frågade efter saken.

Emellertid väntade herr D. sig ej något resultat av översten, som han visste var allt för godmodig för att taga upp saken. Det brev, som D. nu ofördröjligen sände till den stränge och duglige, nu mera avlidne greven och general-löjtnanten S., innehöll en trogen skildring av brödernas förhållande till varandra, huru E. ruinerat och nu hotade förgöra D., samt en anhållan till generalen att han ville skarpt tillrättavisa den samvetslöse officeren för omänskligt beteende.

Detta brev satte den stränge generalens blod i häftig rörelse. Han tillsade därför en dag hr E. efter slutad brödmönstring på T. att följa honom in i hans tält, emedan han erhållit ett skarpt brev från E:s bror. E. blev vid dessa ord eldröd i ansiktet. Han visste nu att han hade med en annan karl att göra än den godmodige översten, vilken han lätt kunde föra bakom ljuset. Komne in i S:s tält upptog generalen det av herr D. skrivna brevet, vilket han högt läste för E. Det hjälpte icke med några undanflykter, generalen var nästan rasande, och det var endast mot E:s säkra löfte om bot och bättring, som han fick bära sin klinga.

Men hans militärbana stannade också här. Sedan generalen rest skrev herr E. ett brev till Sara att hon ofördröjligen skulle sända råg m. m. till herr D. Sara, som så bestämdt inbillat E. att generalen icke fäste sig vid vad D. skrev, fick nu höra något annat. Hon kom då gråtande till herr D., och med henne ett lass rågmjöl m. m., samt medhade en skrift, den hon ville att D. skulle underteckna, och vari han återkallade allt vad han skrivit. Herr D. visade även denna gång en oförklarlig slapphet och lät förleda sig av den svärmiska Saras sirapssöta löften att underteckna skriften. Huru vida generalen fick se den känner jag icke. Hade herr D. i stället själv rest till T. och där muntligen talat med generalen, hade nog hans ställning blivit satt på andra fötter. Efter sin hemkomst köpte E. i en grannsocken ett litet hus med 2 tunnland jord av sämsta beskaffenhet, varpå herr D. jämte sin hustru fick livstids-kontrakt. Hela "säteriet" kostade 500 kr. De 250 kr. om året, som E. måst lova generalen att årligen betala till herr D. så länge han levde, erhöll han ej mer än det första året se'n han flyttat till ovan nämda "säteri"; sedan erhöll han blott då och då en tunna råg och dylikt. – Nu förflöto säx år, på vilka bröderna icke skiftade ett ord eller en rad med varandra.

Så hände det att E. varit i staden, under vilken resa han ådragit sig en stark förkylning. Efter sin hemkomst började han att bli allvarsamt sjuk, och sjukdomen förvärrades med varje dag. Då berättas det av hans husfolk, att han sagt åt Sara att han kände sitt slut nalkas och att han därför önskade tala med hr D. samt bedt henne sända bud efter honom. Kan hända hade nu hans hårda hjärta vaknat och han kommit till ånger över allt det elände han bragt över sin olycklige broders fanilj, och att han nu i den yttersta minuten ville försona allt? Men därom har ingen fått veta något. Sara insåg nu att E., innan han dog, ville göra något för D., och för att hindra detta skickade hon ej något bud, utan gick in till herr E. några timmar därefter och sade att D. yttrat till budet att han aldrig mer ville tala med E. "Det var ett hårdt svar", yttrade herr E., och blev mycket illa till mods. Emellertid tilltog E:s sjukdom allt mer. Slutligen blev han alldeles mållös. Oaktadt läkare flere gånger om dagen hämtades till hans sjukbädd och stora summor erbjödos

dem, kunde de ingenting uträtta. Och en vacker aprilmorgon fördes den hårde mannens oroliga ande bort från denna jämmerdalen.

Livets låga — ack, hur matt den brinner,
ack, hur fort den slocknar och försvinner,
när som döden på den viftar blott!
När den starke en gång spänner vingen,
svävande omkring, han skonar ingen,
vare sig i hydda eller slott.

Han rycker fader ifrån barn och maka,
han rycker ofta stödet från den svaga,
han rycker mången gång från vännen vän!
Och fastän tusen sinom tusen gråta
och många bleka kinder bliva våta,
lämnar han dock ej sin skatt igen.

Och den stränge aktar ej personen:
Tiggaren som konungen på tronen
måste en gång falla för hans svärd.
Bort från jorden måste alla vandra,
föräldrar, syskon, makar om varandra,
upp till Gud uti en bättre värld.

Där bäddas ned uti den mörka cellen,
där ingen stjärna blickar in i kvällen,
där allting är så dystert, mörkt och kallt.
Vid graven måste man ju allt förglömma.
Ty Han en gång skall alla rättvist döma,
som allena ser och känner allt.

Saras glädjesol hade nu för alltid slocknat. Omöjligt skulle det bliva att beskriva de förfärliga kval, som nu höllo på att sönderslita hennes hjärta. Hon såg nu att med E:s död var det också slut med hennes jordiska glädje. Aldrig har någon man blivit mera begråten av en kvinna än herr E. av sin husmamsell. Knappt hade hans livlösa kropp kallnat förr än hon bad den också av sorg och tårar nära försmäktade fru E. om dennes mans dyrbara guldur som ett minne av honom. Och den sörjande änkan gav utan betänkande sin mans briljanterade guldur åt en kvinna, som hon i stället bort köra på dörren. Detta guldur kom två år

senare hennes stolte broder väl till pass. Stora förberedelser gjordes nu för den stundande begravningen. Hela det regementes officerskår, på vilket herr E. tjenade, bjöds samt många andra, däribland även herr D.

Den för Sara så sorgliga dagen instundade. Hundra blanka silverkuvert lågo på det stora divanbordet, färdiga åt de kommande gästerna. Men, o ve, ingen enda av hans kamrater kom, blott några av ståndspersonerna i trakten infunno sig. Med outsäglig ångest såg Sara den smyckade kistan, som gömde den för henne dyrbare E:s stoft, för evigt avlägsna sig från henne för att nedbäddas i det tysta, och strida tårar rullade på hennes bleka kinder.

Livet blev Sara nu odrägligt. Endast tvänne för henne långa år kunde hon hålla ut. Under denna tid förblev allt som det varit förut. Saras broder fungerade som husbonde i hr E:s ställe, och han gick icke lönlös. Hela hr E:s dyrbara garderob, det mesta av hans stora bibliotek, flere gevär, av vilka ett var beslaget med guld — allt detta erhöll han som minne av sin hädangångne vän.

Då däremot hr D. icke fick något till minne av sin broder, hos vilken han uppoffrat sina ungdomskrafter, var det för honom hårdt att se denne främling ståta med broderns tillhörigheter, vilka han icke gjort sig förtjent att äga.

Två år efter E:s död slutade den av alla så hatade Sara sin jordiska levnad. Hennes minne tror jag för visso aldrig kommer att glömmas av de varelser, över vilka hon förorsakat så mycket ondt.

Saras broder förde därefter hennes jordiska kvarlevor upp till Småland och jordade henne där. Därefter återvände han tillbaka för att sätta sig i besittning av Saras ej så obetydliga kvarlåtenskap. Han erhöll nu den dyrbara guldklockan, tio tusen kronor i kontanta pänningar, silver för flere tusen kronor och möbler till ett ganska högt värde. Det var i sanning en liten nätt förmögenhet.

Efter Saras död ville änkan icke längre behålla gården, emedan hon var nästan både blind och döv, således ej svår att draga vid näsan. Det dröjde dock i fyra månader innan gården blev såld och änkan redo att flytta. Under denna tid grasserade adjutanten som en besatt över allt vad som fans, så att den svaga fru

E. såg sig föranlåten att vända sig till någon sakkunnig person, som kunde sätta en gräns för den oförskämdes närgångenhet. Vid avskedet fordrade han 100 kronor i månaden för sitt mödosamma arbete. Således måste hon betala honom 400 kronor, varjämte hon kort därpå erhöll räkning från staden på den lilla nätta summan av 800 kronor för punsch, konjak m. m., som adjutanten under de fyra månaderna han tjenstgjort som hennes förvaltare, haft att styrka sig med.

"Men det var ändå glädjande för mig", sade herr D., "att hon en gång kunde få ögonen upp och se vad andas barn hon haft att göra med."

Därefter flyttade änkan till Stockholm, glad att åtminstone helskinnad ha undsluppit vilddjurens klor.

Adjutanten drog sig nu upp till Småland igen, varifrån han var kommen och där han några år levde ett vildt liv. Men ordspråket säger att "det som med synden kommer med sorgen bortgår", och det kan tillämpas här. Alla de skatter han skördat i E:ska huset måste han sälja och slutligen dog han i armod.

Herr D. hade varit välsignad med många barn, men han var nog lycklig att se det ena efter det andra i dödens armar bäddas i det tysta. Några dagar före sin död skildrade han för äldste sonen sin levnadssaga sålunda:

"Min första morgon randades i ett förnämt hus; glädjen över mitt inträde i världen var stor. Min barndom var den gladaste och sällaste period i mitt liv. Men redan i min ungdoms vår fick jag smaka på livets bitterhet. Dock klagar jag ej över den sälla tiden. Men min ålderdom har varit törnbeströdd; den har varit en oavbruten kedja av försakelser och lidanden. Jag har i sanning varit född under en olycklig stjärna. Människans liv har då och då stunder av glädje, men långa, långa stunder av sorg. De korta glädjestunderna smyga sig så tysta och obemärkta fram liksom lätta moln på klarblå himmel. Men hastigt skymmas de bort av tunga, svarta sådana, som i årtal tynga på det trötta människohjärtat, vilket mången gång hotar brista sönder. Och så gör det även till slut! Då hjärtat icke längre förmår att klappa infinner sig förbarmaren, döden, och stillar dess kval."

Så slutade han sitt änkla tal och i frid utandades han sin sista suck.

Så har du slutat dina levnadsda'r,
ty Gud, som liv och död i handen har,
han haver räknat våra dagars tal,
och satt en gräns för lidande och kval.

Till högre rymder har du stält din färd,
nu har du ingått i en bättre värld,
där ögat aldrig fäller någon tår
och evig salighet du njuta får.

Bekymrens tider ha för evigt flytt
och dina sorger sig i fröjd förbytt.
På jorden hade du en törnig stig —
all vedermöda är nu slut för dig.

Och alla barnen, som du mistat har,
de ilade att taga mot sin far;
föräldrar, syskon, du nu träffa får
där glädjesolen aldrig nedergår.

Du bar din farfars och din faders namn,
nu får du sluta båda i famn.
Högt över tidens skiften är du höjd!
Och dela får med dem en himmelsk fröjd.

De kära, som du här har lämnat kvar,
om dem allt jämt ditt hjärta omsorg har,
tils de en gång det samma målet nått
och in i evighetens glädje gått.

Farväl, mitt hem!

Min barndom flytt — jag är nu stor
och vill nu sträcka färden
från vänner, syskon, far och mor,
långt ut i vida världen.
Och stanna fjärran från mitt hem —
mitt barndomshem, mitt barndomshem.

Då båten lik en gyllne svan
med spända segel svingar
utöver vidan ocean
snabbt som den hade vingar —
då tänker jag på dig, mitt hem,
mitt barndomshem, mitt barndomshem.

Var hälst i hydda eller slott
jag stannar uppå jorden, —
jag glömmer ej min vagga stått
i fjällbekrönta norden.
O! dyra ord, mitt barndomshem,
ljud högt, ljud högt, mitt barndomshem.

Du var min fröjd, du var min tröst,
du var mitt stöd i norden!
Och därför ljuder i mitt bröst,
var hälst jag far, de orden:
I dig, du lilla, låga hus,
jag skådat första dagens ljus.

Farväl, o Svea, än en gång!
Jag sluta vill nu här min sång
och dig i hjärtat gömma.
Och aldrig skall jag glömma
att du bland dina blommors knopp
mig till en yngling fostrat opp,
och nu mig från dig sänder.
Men om så sker
att jag ej mer
till dig återvänder.
På oceanens andra strand,
uti mitt nya fosterland,
jag ständigt dig i minnet har
och skall ej glömma att du var
mitt fosterland, mitt fosterland!

Maj-visa.

Ack, våren är
nu kommen med sin klara sol
och lyser ifrån pol till pol
så härligt ner.
Och strålarne de glittra,
som guld uti den klara skyn,
och fåglarne de kvittra
så skönt i skogens bryn.

Vad härligt mer
har våren ej att bjuda på?
Var hälst ikring vi vandra må
vi ju åter ser
hur grönt han har klädt parken;
och tusen blommor ur sin knopp
har åter ifrån marken
sitt öga slagit opp.

Var hälst vi gå
vi skåda blomster utan tal,
och ifrån ängar, höjd och dal
vi höra få
en sång från tusen munnar,
så klar, så ljuv, så ren och skär,

som över allt förkunnar
att sommaren är när.

Nu är det tid
att åter utur hyddan gå
för till att plöja och att så
i ro och frid.
Nu drivan smält på fjällen
och åter höres bäckens språng,
och i den stilla kvällen
hörs näktergalens sång.

Men, ack hur fort
skall icke vårens ljuva ros
här blomma och se'n fly sin kos,
som stormen bort?
Var vaksam, ty snart skymmer
den afton, som skall giva frid
åt dina livsbekymmer
och ro för evig tid.

Flyttfåglarnes ankomst.

Välkomne, välkomne nu åter från söder,
till kyliga norden att bygga och bo
i grönskande lundar bland fränder och bröder,
att dagligen sjunga om kärlek och tro.

Bäckarne fria och sorlande fara
åter så glada mot hafsstranden ner.
Himmelens skyar de sväva så klara,
drivan försvunnit och synes ej mer.

Knoppar och blad synas åter på grenen,
gräset det grönskar på höjd och i dal.
Åter ha rest sig så stolta på renen
doftande blommor i tusendetal.

Från ängar och lundar och skyhöga fjällen
stormvindens toner vi hörde blott förr.

Nu! — ack, hur härligt att lyssna i kvällen,
när tusentals fåglar hörs sjunga i kör.

Och härligt var morgon då solen i öster
strålande stiger på himmelen opp
åter få höra de ljuvliga röster
ljuda i almarnes grönskande topp.

S:t Olofs kyrka.

Där står du stolt från längst försvunna tider,
en trogen bild från unionens da'r.
Och under seklers bråk och heta strider
du hittils ännu föga grånat har.

En vallfartsort du var i forna dagar,
och mången sjuk sin tröst hos dig har fått.
Men nu man icke mera till dig drager,
ty all din kraft anses för sagor blott.

Ej rikt på guld, nej endast gamla minnen,
ditt altare med sina bilder där
ännu som fordom fängslar allas sinnen
och ännu din förnämsta prydnad är.

Ditt namn är ännu fräjdadt här i norden,
men kanske nalkas för dig snart den stund,
då dina murar jämnas ut med jorden
och nya läror tolkas på din grund.

Julen.

Snart är julens högtid inne,
gamla, unga, ser man le
och med ett förnöjsamt sinne
tänka på julklapparne.

I vart enda hus man vakar
och gör rent i varje vrå,
slaktar, skurar, brygger, bakar,
tvättar, stryker och går på.

Hela barnaskaran gläder
sig åt smyckad julegran.
Andra önska vackert väder
för ett julbesök i sta'n.

Fastän fågeln uti lunden
ej som förr så glad och nöjd
sjunger uti aftonstunden,
gläds man dock åt julens fröjd.

Till Amerika!

När räntorna krävas och björnarne brumma
och livet det börjar bli tråkigt här hemma
och ingen kredit någon mera vill ge —
då börjar man genast att få en idé.

Man pratar och spörjer, var hälst man sig vänder,
om guldlandet borta där fjärran i väster;
man önskar sig dit och man tänker som så,
att allt uti handom där bättre skall gå.

Sig kassa man skaffar med att vigilera
med falska reverser och borgen med mera;
eller ock säljes vad som finnes till hands;
se'n far man sin kos — och det går som en dans.

Maka och barn man här lämnar och reser
samt brummande björnar med förlängda näsor,
vilka man givit en knapper rantion —
knappt tjugo procent och en dålig cession.

Och mången arbetar' i tullsjuka tider,
som rösträtt ej har och som arbetsbrist lider —
vem undrar väl på att han Sveden ger fan
och ställer sin färd över blå ocean.

Mötet.

Fågeln kvittrar gladt på grenen,
syrsan spelar och på renen
vinden susar frisk och sval;
och den lilla bäcken hastar
framåt och sin bölja kastar
som den klaraste kristall.

Rundt omkring, på höjd, i dalar,
sjunger trastar, näktergalar. —
Emma tyst i drömmen går
till den klara silverbäcken,
där man höra får hur näcken
ljuvligt på sin harpa slår.

Då vid bäckens strand hon sitter
lyssnande, i hast hon spritter
till — hon ropas hör sitt namn!
Rosen blommar strax på kinden
och hon ilar, snabb som vinden,
i sin älsklings — Emils famn.

Vid årsskiftet.

Ett år har gått, och nu man går
ett annat gladt till möte.
O, måtte då det nya år
ha lyckan i sitt sköte
och skänka mera frid och godt,
så väl i hydda som i slott,
än vad förut vi rönte!

Må Herren på det nya år
ej vår förhoppning gäcka,
och sända snart en solig vår,
som blommor kan uppväcka!
Och fridens genius, full av tröst,
sin boning taga i vart bröst
och avundsgnistan släcka!

Vad man ej kan glömma.

Föräldrar dö och tyst i graven gömmas —
deras bortgång djupt till hjärtat går.
Dock omsider kan de kära glömmas,
sedan man har sörjt i några år.
Men *en vän* man aldrig kan förglömma,
som man en gång troget älskat har —
utan därom får man evigt drömma
uti alla livets bittra da'r.

Den unge emigranten.

Nu står jag redo till att fara,
likt fågeln, som har vingar fått,
då han ej mer har lust att vara
där som hans barndomsvagga stått.
Han därför stolt sin vinge spänner
ut över havets blåa rand,
för att uppsöka andra vänner
uti de obekanta land.

Så långt i livet har jag hunnit,
att jag har blivit karl en gång;
men länge har jag redan funnit
min barndoms hydda låg och trång.
Och därför vill jag sträcka färden
långt bort från detta dystra rum,
och vandra ut i vida världen
för att där se mig litet om.

Men var jag stannar uppå jorden,
om uti hydda eller slott,
jag kan dock aldrig glömma norden,
där som min barndomsvagga stått,
där jag har sett de höga fjällen,
där jag har lyssnat mången gång
uti den ljusa sommarkvällen
till näktergalens ljuva sång.

Natten.

Vinden ilar häjdlöst över träden,
löven dansa över bärg och dal,
solen slocknat, dagen är förliden,
havets älvor börja nu sin bal.

Bäcken sakta far igenom lunden,
böljan, vildsint, skummande och yr,
i den tysta, stilla midnattsstunden
mot den blomsterströdda stranden styr.

Fågeln tystnat och hörs ej mer kvittra,
lugnt han somnat uti skuggrik dal.
Tusen stjärnor börja dunkelt glittra
uti himlarymdens blåa sal.

När allting vilar, då uppstiger näcken,
och medan nattens timmar gå
uti den stilla, silverklara bäcken
ljudligt höres han sin harpa slå.

Flyttfåglarnes klagan,

då de kommo till norden och funno den snöbetäckt.

Så hett skinte solen på blånande våg,
då brann ock vårt hjärta, då stod ock vår håg
till blommande lundar i skyhöga norden —
och tåget vi sträckte mot fädernejorden.

Från söderns oranger sig skaran begav,
och högt över ändlösa öknar och hav
så gladt vi anträdde den luftiga färden
bland himmelens skyar mot nordliga världen.

Men då vi i norden oss svingade ner,
o, himmel, då funno vi ej annat där
än snötäckta ängar och snötäckta fjällar
och dimmiga dagar med kyliga kvällar.

Och ännu står skogen så naken och bar!
De vissnade löven, de sitta än kvar,
och vindarna skaka den skövlade grenen,
och tungt under snön sover blomman på renen.

Vi hava dock ej kommit hit för att dö.
O! sol, du som rå'r över fjällar och snö,
nu hjälp oss i nöden, sänd värme till jorden,
låt våren snart komma och blomma i norden!

Flyttfåglarne.

Se, hur mången fåglaskara
bort från höga nordens land
utan rast och ro syns fara
emot söderns varma strand!
Skara efter skara svingar
sig högt upp mot himmelen
och på lätta, snabba vingar
skynda de ifrån oss hän.

Tyst och dödt är nu i dalen,
där vi mången sommarkväll
hörde huru näktergalen
härligt sjöng kring våra tjäll.
Ack, hur skön var ej den rösten,
som vi hört var morgon ny!
Är det väl den kalla hösten,
som har tvingat dem att fly?

Ja, ty skövlad är nu grenen,
där de lagt sitt lilla bo;
blomman vissnat har på renen,
där de lekt i frid och ro.
Storm och oro sig förnyar,
böljan ej mer synes klar,
inga lätta, ljusa skyar
nordens himmel mera har.

Tack, I sångare, för sången —
lycka till uppå er färd!

Och farväl för denna gången,
leven väl i södrens värld!
Men när fjällens driva gråter,
värmd av solen högt i nord,
då välkomna alla åter
till er gamla fosterjord!

Livstidsfången.

Uti den mörka, trånga cell,
dit ingen vänlig stjärna lyser,
en fånge suckar varje kväll
så tungt och utav oro ryser.

Med tunga, svåra kedjor har
man honom fängslat invid muren;
och grova galler cellen har —
han liknar fågeln uti buren.

Han mins den tid, då han så säll
med andra syskon lyckligt lekte,
och hur hans moder varje kväll
de kära små så huldrikt smekte.

Han mins, att se'n sin aftonbön
han läst, han lungt fick gå till vila
och då i mången dröm så skön
han fick så långt i rymden ila.

Han minnes ock så väl den stund,
då första gång vid altarbordet
han ingick med sin Gud förbund
och avgav dyra löftes-ordet.

Men dessa minnen skänka ej
den tröst, han väl behövde känna
uti sin stora nöd. Ack, nej,
som eldkol de på själen bränna.

Han mins, att se'n, på livets hav
han skeppsbrott led — ej stödd vid handen —
likt seglaren, som går i kvav
bland bränningarna invid stranden.

Han — utav frestaren omsnärjd —
Frälsarens goda råd ej minnes;
men rusar hastigt sin ofärd
till mötes och av straffet hinnes.

Nu, tyngd av brott förutan tal,
han ångrens bittra tårar gråter,
och ingen män'ska kan hans kval,
helt lindra och ge friden åter.

Men Han, som ifrån fridens land
kom hit att syndens bojor krossa,
Han skall uppå den sälla strand
från kval och fängsel fången lossa.

En höstbild.

Så matt skiner solen på ängarna ner
och ej någon blomma man längre där ser;
och himlen tjocknar och svartnar i norden,
och frostblommor vita betäcka snart jorden.

Och skogen står avlövad, naken och bar,
sin grönskande mantel han avkastat har;
och löven ha gulnat och fallit från grenen
och dölja den slumrande blomman på renen.

Ej gökens "ku-ku" och ej mer någon drill
från lärka och näktergal nu höres till —
i norden de kvarlämnat ha sina bröder
och dragit sig nedåt mot söder, mot söder.

Var buske står skövlad, var tuva står bar,
och bäcken så skyndsamt mot havsdjupet far,
och gräset har vissnat och grånad är marken
och vinden far susande tvärs genom parken.

Vi höra nu oftast blott furornas sus
och böljornas skvalpande, dånande brus.
Den svalka och skugga i lunden vi funnit
ha liksom blommornas färgprakt försvunnit.

Du strålande sol, ack, vi hoppas dock än:
det dröjer ej länge förr'n åter igen
du kommer från söder till skyhöga norden
och skänker oss blommor och blad uppå jorden.

Längtan till norden från söder.

Redan länge jag kring jorden
irrat uti flera år,
men nu står min håg till norden,
där min barndoms hydda står.
Än en gång i detta livet
vill jag se det låga hus
där jag född och fostrad blivit
och sett första dagens ljus.

Stolt jag i min ungdomsyra
övergav min fosterjord,
men nu vill jag åter styra
kosan mot den kalla nord,
där de unga, stolta örnar
hålla vakt kring klippig strand,
där de starka skogens björnar
brottas på den vita sand.

Än en gång i gröna skogen
vill jag se hur bäcken far,
den jag lekt med så förtrogen
uti gångna barndomsdar,
och uti den sköna dalen
vill jag i den stilla kväll
höra huru näktergalen
sjunger så förnöjd och säll.

Nu farväl, du varma söder
och allt härligt jag här sett!

haven tack, I svarta bröder
för all fröjd I mig beredt!
Och I cedrar, palmer höga,
I, som ofta gladt min själ,
än en gång med fuktigt öga
bjuder jag farväl, farväl!

Vinterkvällen.

Solen slocknar, kvällen stundar,
dagens timme den är slut;
ifrån ängar, fält och lundar
höres stormens vilda tjut;
och den bleka månen ler
mot den trötta jorden ner.

Tyst och dödt det är i dalen,
stormens röst man endast hör,
trasten, lärkan, näktergalen
sjunga där ej mer i kör,
och den stilla bäcken vill
på sin vandring frysa till.

Tusen stjärnor dunkelt glittra
i den tysta aftonstund,
ingen fågel höres kvittra
i den mörka skogens lund,
endast ugglans barska sång
får man höra någon gång.

Fjällen gnistra, vinden susar,
skogen mörk och dyster står,
jorden hårdnar, böljan brusar
och mot stranden våldsamt slår,
och på rutan var minut
nya blommor springa ut.

Ej som förr i långa rader
vackra flickor nu man ser
vandra ut på promenader
i den stilla dalen ner.

Var och en i frid och ro
vill nu bliva i sitt bo.

Klockan pickar, lampan brinner,
pappa, trött av dagens färd,
lugnt sig vilar, mamma spinner
efter slutad aftonvard.
Barnen under muntert skratt
leka gladt med hund och katt.

Nya tullar, nya sekter,
Lennstrand och Per Nymansson,
nya mått och nya vikter —
allt man muntert språkar om.
Mormor sitter i en vrå
tyst och på en strumpa stickar,
slumrar in ibland och nickar
mellan som hon lyssnar på.

Sång till svenske bonden.

Vårt gamla Sverge nu som fordom dristar
på edra unge söners kraft och mod,
och så ännu med varje dag det ristar
en runa i sin gamla ärestod.
Fast prakten ej till edra hyddor hinner,
läs fädrens bragder — fatta däri tröst,
ty samma blod i edra ådror rinner
och samma hjärta klappar i ert bröst.

I ären söner av de gamla fäder,
som våldet krossat och som bojor bräckt,
som bröto och som togo städer
och rädda' Sverge under Engelbrekt.
När kulor vina och trumpeter skalla,
I kunnen säga: Nu skall även vi
för fosterlandets ära tappert falla,
och segern skall då stå er troget bi.

När stridskanonen så på allvar döner
att fjällen darra i vårt fosterland,

ja, då skall även Norges unga söner
åt sina svenska bröder räcka hand.
Ty avundsflamman, som där fordom brände,
har snart ett sekel redan legat död,
ty Bernadotte, han kärleksflamman tände
och brödrafolken dela nu sitt bröd.

Ja, bondestånd, du är dock bäst av alla
och mest av Sverge värd att hållas kär!
Förutan dig vi säkert måste falla —
du norden uppå dina skuldror bär.
Ty dina söner framför elden ställas
i stora skaror upp, ja, led för led;
det äro de, som uti massor fällas
och liksom gräs på marken mäjas ned.

Ty så långt som hävdens minne räcker,
så var ju nordens bonde man för sig.
Och när som stridens örn sin vinge sträcker
mot nordens fasta strand, till blodigt krig,
till vapen då ju genast bonden ilar:
och snart våldskräktaren då blöda får
för bondens skarpa liar och hans pilar —
och för hans spilda blod blir segern vår.

Du haver räddat oss i forna dagar —
vår frihet är ju blott en son av dig.
Du haver skyddat och du hägnat lagar,
tyrannen slog du uppå våldets stig.
Med dina konungar du seger vinner,
med Sturarne och Gustav Eriksson.
Ty frihetsflamman i ditt hjärta brinner
väl nu, som då, du trogne bondeson.

Ditt mod är kändt hos folken uti söder,
du har det visat uti mången strid;
och genom det du räddat slagna bröder,
som sökt ditt skydd i Bonapartes tid.
Ty när Europas store härar bäva
vid Leipzig och förlorade allt hopp,
utöver strömmar Vendes åska sväva
och slog med dån dess stängda portar opp.

Så länge Sverge än har egna kungar,
så länge som vi trampa egen jord,

så länge Vendes snabba åska ljungar
frihetskänslor i den höga nord
och den klara, stolta böljan döner
omkring nordens klippuppfylda strand —
skall ej bondens bragder och hans söner
glömmas av vårt trogna fosterland!

Döden.

I jordens barn, som är av jorden komna
och leva här i kiv och strid,
I skolen åter i jorden somna —
blott här I vandren en liten tid.

I mina händer I skolen lämna
all prakt och glitter, allt gods och gull,
och edra borgar de skola rämna
och varda endast till stoft och mull.

Som böljor brusa, så fram I rusen
i dansens vingar, i muntra lag —
bäst som I stojen, bäst som I brusen,
då som en virvelvind kommer jag.

Då slockna lamporna uti salen,
en dödens susning kring var en far.
Då tystnar sången, då tystna talen,
då bleknar allt, som en anda har.

Jag är den ende, som förmår att hindra
all ondska, fiendskap och allt förtal;
jag är den ende, som förmår att lindra
denna jämmerdalens sorg och kval.

Jag är den starke, som gör alla lika:
I skolen följa mig utan tvång,
höga, låga, fattiga och rika —
jag tar dem alla i min famn en gång.

Ty när som en gång jag spänner vingen,
jag jorden sopar, var hälst jag far,

så kung som fånge — jag skonar ingen,
jag intet levande lämnar kvar.

Ej kan du finna, du stolte rike,
en fläck på jorden, att undgå mig.
Och sköld och pansar de kunna icke
mot mina pilar beskydda dig.

Du, som har makten och skall befalla
och hårda order utdelar blott,
besinna att vi äro men'skor alla,
som jämlikhet i skapelsen ha fått.

Jag allena sliter alla tvister
och uppå herskarmakten gör ett slut.
När ögat slocknar och hjärtat brister
o, män'skobarn, du har kämpat ut.

I dag du vällustens luft kan andas
och varda mäktig, förnäm och rik;
men innan ännu nästa morgon randas —
så kan du vara ett stelnadt lik.

Vaka därför noga över skatten,
hjälp den arme, gör hans börda lätt!
Ty jag kommer som en tjuv om natten,
då du allra minst förmodar det.

Bröllopsvers.

Som edert bröllop står i dag,
jag vill er versar giva:
Allt godt, all välgång önskar jag —
må lyckliga I bliva
och uti denna helga stund
ingå ett lyckosamt förbund!

Må endrägten befästa sig
för alltid i er hydda
och rosor strö uppå er stig

samt Herrens hand er skydda,
att ingen motgång träffar er,
men lyckan frodas mer och mer!

Må sorger och bekymmer fly
för alltid från er sida,
och glädjens sol var morgon ny,
sitt strålsken kring er sprida!
Må I ha framgång på allt vis
och livet bli ett paradis!

Må äktenskapet bli för er
en ljuvlig rosenboja,
och kärleken var dag allt mer
tilltaga i er koja! —
och så I vandra, hand i hand
igenom vansklighetens land.

När trötta utav denna värld
I lägga er till vila,
så ställen I er sista färd
dit alla goda ila,
att njuta uti evighet
utav den högsta salighet.

I armodets boning

en kulen vinterkväll.

Solen sjunker, aftonen tillstundar,
dagens timme re'n förfluten är.
Vinden susar öfver fält och lundar
och uti den höga rymdens sfer
tusen stjärnor börja dunkelt glittra,
ingen fogel höres mera kvittra.
Kallt det är, och nordanstormen ryter,
träden skaka sina diadem,
vågen tjutande bland skären bryter,
vandrar'n skyndar mot sitt lungna hem.

Natten breder ut sin mörka slöja;
Näcken sakta på sin harpa slår.
Kallt det blir uti den låga koja,
som så obemärkt på heden står.
Frostens blommor växa på dess fönster,
nöd och armod är dess enda gäster.
Men där inne barnen glädtigt ila,
modersögat följer dessa små.
Efter slutad bön man går till vila,
somnar sött uppå en bädd av strå.

Vinterbilder.

Sorgsen suckar du, ty sommaren är förfluten, —
för all dess sköna prakt är dörren nu tillsluten.
Och endast vintren är
med mödor och besvär;
och havets sköna strand
är nu ett fruset land;
och löven fallit av
och dölja mången grav;
och ingen enda gång
vi höra lärkans sång,
och växter, som stå kvar,
nu kölden fängslat har —
de kunna ej slå opp
sitt öga, deras knopp.

Nu stormen fjärran bort
hörs ryta ifrån fjällen,
och dagen är så kort
och lång och mörk är kvällen.
Sitt sköna, klara ljus
oss solen sparsamt giver
och med ett dunkelt ljus
hon blickar ned på drivor.
Men det är dock vår tröst, när vintrens driva gråter,
då kommer våren hit med nya fröjder åter.

Kort och skum är dagen nu i norden,
himlen oftast grå och mulen är;
en matta utav snö betäcker jorden
och solen skiner matt och dyster här.

Grå och skövlad står nu rosenhäcken,
inga blommor finnas mera kvar.
Skyndsamt genom fält och dalar bäcken
mot det azurblåa havet far.

En flock av fjärilar med vita vingar
ses ofta sväva över land och sjö;
men när de trötta sänka sina vingar,
falla de till jorden ned och dö.

En ishjälm pryder nu de höga fjällen
och solens strålar kunna icke än,
från morgonrodnaden allt intill kvällen,
förmå att tina och bortsmälta den.

Men när fjällens vita driva gråter,
värmd av solen i den höga nord,
ack! då kommer sångarskaran åter
till sin gamla, kära fosterjord.

Sommarkvällen.

Dagen slutas, solen sänker
sig allt mer i väster ner,
matt vid skogens bryn hon blänker
och till sist hon syns ej mer.
Ty hon skyndar nu på färden
över fält och dalar hän
för att i den nya världen
klar och mild uppgå igen.

Rundt omkring på höjd och dalar
i den stilla kväll man hör
huru trastar, näktergalar
sälla sjunga uti kör.

Och ifrån den klara bäcken
man i kvällen höra får
hur den bladbekrönte näcken
ljuvligt på sin harpa slår.

Stjärnorna på himlen glimma
och den bleka månen ler
i den tysta kvällens timma
mot den trötta jorden ner.
Fridfullt sig en genius sänker
ned till oss från himmelen,
vila, frid och ro han skänker
åt den trötte vandraren.

Flyttfåglarnes avsked.

Himmelen tjocknar och grånar i norden,
blommorna dö och försvinna ur jorden,
matt skiner solen från himmelen ner,
och ej någon värme oss mera nu ger.

Frostblommor vita betäcka snart marken,
gräset har vissnat och torkat i parken,
skogen står avlövad, naken och bar,
och bäcken så skyndsamt mot havsdjupet far.

Vi trivas ej mer i nordliga lundar.
Sommaren flyktat och hösten tillstundar,
och icke en blomma nu mera fins kvar
från sommarens soliga, härliga dar.

Bland himmelens skyar sträcka vi färden
mot okända rymder från nordliga världen.
Glade i lunden vårt näste vi bygga,
sova på grönskande grenar så trygga.

När träden knoppas i skogar och lundar,
gräset det grönskar och våren tillstundar,
och vinterns drivor med bäcken fly hän,
då komma vi åter till norden igen.

Vinet.

Fast vinet svagar minnet
och gör min levnad kort,
så livar det dock sinnet
och jagar sorgen bort.
Ty när jag är allena
och saknar vännen min,
då tröstar jag mig genast
med blott en flaska vin.

Frieriet.

Då jag en afton ensam vandra'
började jag smått att klandra
livets fadda ensamhet.
Ty det är ej godt att vara
alltid ensam och allena —
det är något var en vet.

Så jag gick och för mig tänkte,
rundt omkring mig stjärnor blänkte,
bort i dalen sågs ett ljus.
Genast jag min kosa vände
mot det håll, där skenet syntes,
och strax var jag vid ett hus.

In i huset jag nu trädde
och mig uti hjärtat glädde
att här lyckas få en brud.
Ifrån rum till rum jag vandra',
tils jag plötsligt måste stanna;
men vad såg jag, store Gud?

Jo, framför mig, där jag stannat,
satt en gumma — intet annat —
och vid sidan brann ett ljus.
Men som gumman ej var vaken,

föll jag på den fula tanken
att hon av sig sov — ett rus.

Sakta gick jag bort och väckte
gumman, som nu på sig sträckte —
klockan slog på spiket sju.
Men, o himmel, bliven vaken
flög hon upp som en hyena,
ropte: "usling, vad vill du?"

Modigt jag mig nu förklara':
"vill ni ej min hustru vara?
Ingen ann' jag älska kan,
eder vill jag göra lycklig —
på min ära jag bedyrar
ni ej kan få bättre man!"

Överraskad då hon sade,
att en man hon redan hade,
över honom var förtjust;
den hon en gång troget lovat
att med både själ och hjärta
älska uti nöd och lust.

När jag dessa orden hörde,
som mitt inre djupt upprörde,
fattade jag käpp och hatt;
och som stungen av en geting
for jag ut om husets dörrar
uti skogens mörka natt.

Mitt hem.

Kära hem, hur tiden far,
står du ändock i mitt minne,
och med ett förnöjsamt sinne
tänker jag på flydda da'r.

Uti dig, du låga hus,
har jag född och fostrad blivit

och för första gång i livet
skådat dagens klara ljus.

Kära koja! Livets strid
vill jag i ditt sköte sluta
och för evigt sedan njuta
uti himlen ro och frid.

Barndomsminnen.

Jag mins den tid då såsom barn jag lekte
på stugans golv, så glad, förnöjd och säll,
jag mins hur ömt min ömma mor mig smekte
och hur jag fridfullt gick till sängs var kväll.

Jag mins hur uti lunden många gånger
jag rosor bröt och kransar band därav
och sedan, åtföljd utav trastens sånger,
jag stolt mot hyddan åter mig begav.

De ha nu gått, de sköna barndomsdagar,
ja, som en rök de från mig flyktat hän.
Ty hur jag än i ungdomen nu klagar,
de komma aldrig, aldrig mer igen.

Vallgossens visa på höga fjällen.

Min barndom förrinner på skyhöga fjällen,
ty tidigt var morgon till sent uppå kvällen
jag vallar så troget min betande hjord
och sjunger så glädtigt och läser Guds ord.

Och härlig är dagen när solen varmt strålar
och allt uti skönaste färger grant målar,
och blommorna dofta på höjd och i dal,
små älvorna hålla på ängen sin bal.

Floden.

Se, den klara floden ilar!
Aldrig se vi när han vilar.
Utan rast och ro han far,
över många länder drar.

Mången dag hans blåa vågor
silvras utav solens lågor,
och uti dem mången natt
speglar månen sig så gladt.

Väldigt hörs han ofta brusa,
träden kring hans stränder susa,
så det skett mång' tusen år —
lika rastlöst än han går.

Men till sist en grav han finner
när det vida hav han hinner;
där uti dess djupa grund
vilar kanske han en stund.

Vintern i mars.

Har du ej ännu, du mordiske Bore,
tröttnat av striden och snart rasat ut?
Mäktigt du härskar, liksom alla store,
vilka så lagom ha lärt veta hut.

Hur länge ämnar i år du regera,
glömmande att almanackan har rätt,
kring våra boningar drivor placera,
innan du åter vill slå till reträtt!?

Måtte snart solen, den eviga, klara,
sprida sitt guld som en tröstande vän
och oss i striden en hjälpare vara
samt driva Bore på flykten igen!

Morgonen.

Över jordens bärg och dalar
morgonrodna'n stiger opp
och den friska vinden talar
tyst till varje blommas knopp.

På gyll'ne vingar med fröjd och fred
en ängel svingar sig till oss ned.
Han alla giver, och ingen glöms,
hans sällhetsbägare aldrig töms.

Vid skogens bryn går solen opp —
en härlig syn, som ger oss hopp.
På fästet seglar hon varm och mild,
i källan speglar sin klara bild.

Säg, vem är källan, vem tändt i skyn
den klara sol, som vid österns bryn
var morgon synes så klar uppflamma?
Det är från Gud själv han tycks härstamma.

O, du, som mörkret skingras låter,
när solens strålar gjutas åter
på jorden! Tänd i hjärtat mitt
din kärleks eld och gör det fritt
från synd och kval och tvivlets dimma
och låt det fröjd och ro förnimma!

Näktergalen.

Sångarnes konung! — förlåt att jag frågar —
när skall du tröttna att sjunga en gång?
Förlåt att jag även i ödmjukhet vågar
spörja dig efter, vem helgas din sång?

Sjunger du kanske för bladen på grenen,
eller kanske dina smekande ljud
helgas åt doftande blommor på renen
som prålande vaja, klädda i skrud?

Sjunger du kanske för slumrande näcken,
då han om dagen på harpan ej slår?
Eller du sjunger för sorlande bäcken,
där den i lundarne framför dig går?

Sjunger du blott för att smärtorna dämpa?
Sjunger du hälsning åt stundande vår?
Kan du med sånger mot döden väl kämpa,
då du förblöder av smärtande sår?

Eller kanske dessa smekande ljuden,
som jag så ofta hör tona från dig,
äro en bön åt den evige Guden,
som gjort din tunga så böjlig och vig?

Sången är bönen till Skaparn jag sänder
var morgon då solen sig tänder i brand.
Sången mitt avsked, när kosan jag vänder
bort från min hembygd, mot okända land.

Sången min bön, när som solen går neder
och ängens små älvor uppstiga till bal.
I sången jag ödmjukt till Skaparen beder,
då jägaren nalkas min fredliga dal.

Sångarnes konung, i grönskande lunden!
Nu jag förstår dina smekande ljud.
Sången dig bringar en himmel av stunden,
sången är bönen, som talar till Gud.

I vårbrytningen.

Trasten nu börjar att slå sina slag,
på himmelen klara solen syns stå̊ta,
drivorna smälta i tårar och gråta
och nalkas allt mer sin förgängelsedag.

Lärkan hon sjunger och göken han gal,
träden de knoppas och våren tillstundar,
blommorna vaknat i ängar och lundar,
gräset det grönskar på höjd och i dal.

Jägaren.

Ut över snöiga fjällar och skär,
utan rast, utan ro, utan vila,
med späjande blickar och färdigt gevär
ses jägaren dagligen ila.

Och örnen sig svingar
vid jägarens syn
på skyndande vingar
högt upp emot skyn,
och djuren de skynda från ängar och marker
att söka ett skydd uti skogar och parker.
Dock händer ibland att en mickel så god
i vildaste flykten får spilla sitt blod,
träffad av jägarens vingande lod.

Gör godt.

"Du, som jordens gåvor haver fått!" —
ofta hör man prästen så predika
och med full hals under stundom skrika:
"dela med din nästa och gör godt".

Har du dessa orden rätt förstått
och i nödens och armodets koja
nå'n gång lättat fattigdomens boja? —
vet du med dig själv att du gjort godt?

Betrakta din och den armes lott,
som i trasor höljd sin väg får vandra
och om hjälp allt jämt anropa andra, —
räck din hand åt honom och gör godt!

Behåll ej livets goda för dig blott!
Kläd den nakne, understöd den arma,
över faderlösa dig förbarma, —
dela med ditt goda och gör godt.

Då, när trött ur denna jordens hamn
du slumrar bort från fredliga idrotter,
då skall friden, himlens milda dotter,
ömt dig sluta i sin sälla famn.

Våren.

Det är vår, det är vår! Se, hur solen den ler
strålande klar från sin himmelska sfer,
sändande värme och ljus ned till jorden,
smältande drivan och isen i norden,
livande opp varje blomma på marken,
gräset på ängen och träden i parken.
Bäcken i lunden, som isig stått stilla,
ses åter sorlande glad framåt ila,
fåglarne sjunga och källorna brusa,
skogarne knoppas och vårvindar susa,
lärkan i skyn sina drillar nu slår
jublande glad. Det är vår, det är vår!

Sommaren.

Den ljuva sommaren kommen är
och allt har grönskat på marken,
högtidsdräkten nu ängen bär
och varje träd uti parken,
och vinden fläktar så ljuv och sval
och blommor dofta på höjd, i dal.

Det är sommar, ty hör huru fåglarne sjunga
härligt och skönt i de grönskande trä'n,
och se hur de flyga omkring med de unga
i lundar och parker, från gren och till gren.

Fröjdas, o yngling, i sommarens dagar
medan de äro, ty hastigt de fly.
Snart kommer hösten och rosen bortjagar,
himmelen tjocknar och snöflingan yr.

Sjömannens sång.

Nog skulle du bäva
om du finge sväva
hän såsom jag uppå blånande våg.
När stormarna ryta,
vågorna bryta,
vindarna susa i tackel och tåg.

Jag på min snäcka
ser huru täcka
vågorna dansa mot himmelens bryn,
lustigt jag hoppar
fram på dess toppar,
snabbt som när fågeln flyger i skyn.

Lustigt går färden
rundt ikring världen,
svävande far jag från pol och till pol,
och återvänder
från söderns länder
med frukter, som mognat för söderns sol.

Stolter i hågen
styr jag på vågen
hem till min vän, som på grönskande strand
står, när jag kommer
där med små blommor
och hälsar mig åter välkommen i land.

Gesällen.

Då han lärt ut sina tre läroår
och bliver gesäll och sitt yrke förstår,
blir hemma i sta'n, får avlöning var vecka,
då vet han som stadsbo att också sig skicka.

När lördagen kommer och pängar han får,
då går han till krogen och tar sig en tår;

om sönda'n ånyo han krogen besöker,
drager sin spader och strupen mer blöter.

Måndagen gärna en besker han tar —
så vida han ännu har tre öre kvar —
se'n lunkar han ut, så fort benen tillåter,
sömnig och dåsig till verkstaden åter.

Är marknad i sta'n vill han även se på;
då vandrar han ut för att landtboar klå,
men kommer då genast i strid med polisen,
som ropar och svär: må fan ta' den "grisen".

I finkan han genast med våld knuffas in,
förgäves han sparkar och väsnas som hin.
Ty dagen därefter han ställes för rätta
och får inför domstolen svara för detta.

Blir sta'n honom trång och hans kassa tar slut,
då ställer han kosan till bondlandet ut.
Och när han inkommer till bonden om kvällen
samt ber om en bädd, blir han visad på gällen.

När sommaren dör.

Ack, hur skönt i skogen då vi lyssnat
på fågelsånger uti sommar'ns dar,
men nu har hela sångarkören tystnat
och ingen sångare fins mera kvar.
Vi höra ej mer ifrån djupa dalen
såsom då, hur glad, förnöjd och säll
göken gol och trasten, näktergalen
ljuvligt sjöngo där var enda kväll.

Nu löven gula ifrån träden falla,
och försvunnit har nu sommar'ns ros.
Och därför ha de lämnat norden alla,
och mot södra världen ställt sin kos.
Gräset torrt och vissnat står på marken,
där de lekt i vänskap, frid och ro,
vinden susande far genom parken,
där de glade lagt sitt lilla bo.

Tunga, svarta, mörka, dystra skyar
på nordens himmel oftast nu man ser,
och storm och oro sig var dag förnyar,
och solen giver ingen värme mer.
Utan rast och utan ro och vila
mot det azurblåa havet ner
genom skog och mark ses bäcken ila
och inga rosor på hans stränder ler.

Du klara sol, som nu ifrån oss svingar,
dröj ej för evigt uti södern kvar,
utan skynda hit på gyllne vingar,
lys som förut åter mild och klar.
Ja skynda, skynda åter hit till norden
och dröj ej länge förr än du igen
med blad och blommor åter kläder jorden
och jagar molnen bort på himmelen.

Bofinkens klagan.

Nu mina bröder från norden flyktat —
jag är allen
och därför vill jag ej ensam sjunga
på skövlad gren.
Nu löven flugit från lövrik sal,
med stormens vingar i djupan dal.

Vart träd, var buske sin gröna mantel
avkastat har,
och nordanvinden igenom parken
så kall nu far,
och bäcken skyndsamt sig nu beger
så tyst och stilla mot havet ner.

Och skum är dagen och gräset vissnadt
på ängen är,
och solen blickar från askgrå himmel
så dunkelt ner,
och blomman lagt sig till ro en stund
inunder löven i skövlad lund.

Och därför vill jag ej ensam sjunga,
ty ingen vill
som förr i lunden nu mera lyssna
uppå min drill.
Ack, varför haver jag stannat kvar
i dessa mörka och kalla dar?

I kära bröder, som mig ha lämnat
i högan nord!
Glöm icke, uti den varma söder,
er fosterjord.
När drivan gråter för vårsolen
välkomna åter då hit igen.

Morgonsuck.

Se dagen oss hälsar, se solen den unga
nu framblickar glad utur österns bryn,
och tusentals fåglar re'n börja att sjunga
mångstämmiga hymnen i blånande skyn;
och tusentals kalkar som rökverk uppstiger
i morgonens timma och sprida sitt doft
upp till den som är och har varit och bliver
då allt detta jordiska varder till stoft.

O! vakna, stig upp ur din nattliga dvala,
ty dagen nu randas, min slumrande själ;
böj hjärtat i bönen och brinnande tala
med Honom, som led för ditt eviga väl!
Vak upp lik den strålande solen i öster
och se hur hon kläder naturen till brud!
Slut ock din röst till de tusende röster,
som redan lovsjunga all allmaktens Gud.

Var vaksam på dagen, ty kanske snart skymmer
den afton, som verkliggör vandrarens hopp
och slutar för evigt hans många bekymmer
och bringar ett slut på hans jordiska lopp!
I landet där ovan de blånande skyar,
där haver din fader tillredt dig en stol,

där åter bland änglar ett liv du förnyar
och ser där uppstiga en skönare sol.

O! Fader, ditt öga, som över allt skådar,
skall lysa min väg på dagvandringens lopp;
den gryende dagen mig gladt nu bebådar
att du låtit solen ånyo gå opp.
Men, Fader, när mödornas timmar ä' flydda
och solen sig sänker i väster så matt,
då beder jag åter till dig i min hydda
om vila och ro i den stundande natt.

Slädfarten.

I den stjärnklara kväll,
över snöiga fjäll,
över stock, över sten,
far en släde allen.
I den sitter en mor,
vars förtvivlan är stor,
fast två änglar i famnen hon har.

Ty en flock vilda djur,
späja efter på lur.
Det är dystert och tyst
och ej höres en röst,
icke ens någon drill
av en fågel hörs till,
blott ett eko av bjällrornas klang.

Jorden sover så tungt,
hon tror allt är så lugnt
där hon nu ligger dö
under kylande snö.
Ej hon hör, ej hon ser
hur den arma hon ber —
ej för sig, men för barnen de små.

Så går färden framåt,
drivan lägger försåt,

men som storm över sjön
ilar hästen i snön
över tuva och grop;
och vilddjurens hop
ilar efter med vingande fart.

Uppå bärg och i dal
finnas torn av kristall;
men ej något av dem
kan erbjuda ett hem
åt de flyktande små,
som förföljas nu så
och sig dölja uti modrens famn.

Den förvillande snön
leder färden på sjön,
som har lagt sig till ro
med sin osäkra bro.
Som en simmande svan
över blå ocean
går nu färden mot okända land.

En man kommer från strand
och med väldiger hand
griper gångaren fast,
som nu stannar med hast.
I den kyliga natt
ljöd ett skott nu så matt —
en skidlöpare räddat de små.

Över bländande snö,
över tillfrusen sjö,
över stock, över grop
fly nu vilddjurens hop.
Icke ett stannar kvar
av de många där var
efter släden och spejade rov.

Fågeln i buren.

Släpp mig ut, släpp mig ut utur buren!
Låt mig ännu få sväva en gång
i den friska, den fria naturen
ibland bröder och sjunga en sång.

Låt mig ännu en gång se den eken,
i vars krona jag hade mitt bo,
där jag lärde de små första leken
och att kvittra om sällhet och ro.

Ännu skall nog min sargade vinge
hinna målet, där fordom jag var,
om jag bara nu höja den finge
lika snabbt som i forntida dar.

Till den grönskande, doftande skogen
skall han nog kunna bära mig hän,
där den sörjande maken mig trogen
skulle sjunga välkommen igen.

Dock, aldrig jag mer uti lunden
får sjunga med maka och barn.
Ack, ve mig, ack, ve mig! Den stunden
då jag gick uti fiendens garn.

Den fader- och moderlöse.

I hyddan är jämmer, i hyddan är sorg:
en gosse med hopknäppta händer
han gråter sin moder, sin trofasta borg,
som gått ur förgängelsens länder.

Med darrande lemmar han signade ner,
han började vackla och falla,
då moderns öga re'n brustet han ser
och kinderna bleka och kalla.

O, vakna, min ömma, min älskliga mor,
du vet huru tomt det blir för mig:
ej fader, ej syster ej mer någon bror!" . . .
Så beder den lille otröstlig.

Och moderns stelnade händer han tar,
med tårar och kyssar dem hopar;
men tungan ej rör sig det minsta till svar
och örat hör ej hur han ropar.

Vem skall nu mig giva en moderlig vård?
Vem skall nu åt mig skaffa brödet?
O, Herre, hur kunde du vara så hård
och lämna mig ensam åt ödet?

Minnet.

Som ett sken av lampans bleka dager
vid midnattsstunden, i ett mörkt kapell,
vaknar minnet och gestalt det tager,
där en älskad har sitt vilotjäll.
Med sin andakt stämma sakta orgor,
bland kolonnerna en ljus gestalt
av sin vän han ser i livets sorger,
glömmer då sin lycka bort och allt.

Uti enslighetens stilla sköte,
ifrån dagens stoj och vimmel skild,
tanken går de flydda år till möte,
faller ned för minnets helgonbild.
Sköna toner fins i minnet slutna
och dess hamn sig uppenbarar skönt, —
det förflutna bliver natt med brutna
strålar från vad sinnet fordom rönt.

Dagar komma och så fort försvinna
som en rök i fjärran rymder hän;
men då och då vi alltid återfinna
något dunkelt minne ifrån dem.
Liksom töcknet går mot solens strålar,
och försvinner med en sällsam glans,

minnets pänsel sorg och glädje målar,
döljer intet, vilket fordom fans.

Ty det sorgliga i tidens bölja
bortsköljt har det mörka av sin bild,
och som skuggan går att ljuset följa
är ej sorgen långt från glädjen skild.
Huru rinna icke glädjens tårar
stundom ljuva ned på minnets kind?
Men det sorgliga det hjärtat sårar,
som ej svalkas av en balsamvind.

Barndomstidens små serafer flyga
då och då förbi på minnets sky,
med lätta vingar de så ofta smyga
in och kyssa hjärtats rosenhy.
Sen i evighetens rymd försvinna
de, när väl de tolkat yngre dar —
först med döden vi dem återfinna
och den sköna glädjen som där var.

Minne! Du, gudomlighet, som manar
tankar fram från en begraven tid —
ty hur långt jag i det fordna spanar
står der skuggor, som jag bleknar vid —
låt mig av din sköna Gudaspira
rörd få slumra i din hulda famn!
Ack, då skall jag alltid tacksam fira
dina fester och ditt Gudanamn.

Universitetsbiblioteket

LKJS Skåne 13

Pälles äfventyr.

Skånskt bygdemål.

(*För Malmö-Tidningen.*) 8/3 1899

LKJS acc. nr 10-11

Ded va en gång sånt härligt vär,
å marknad vä stationen
å ja la på min svärta mär,
den grannaste seldonen.
Så klö ja udi vöjuen opp,
ga' svårtan några slänga,
så bar ded å i fly galopp
förbi bå skov å änga.

Å når ja ändtligen kört ing
på plassen mä min svårta,
å bonged henne i en ring,
kom där ett par bekanta,
å ba mej inged på en gög —
ja kommer grant i hued,
så to ja lid å ga mitt ög,
å gick så mä te krued.

Men når vi tad voss en to'l tre
å beskat ätte gögen,
då börja vi min lif å b'e
ett lidet grån på rögen,
å började så spela knack
å blanna å kupera,
i mellom som vi mera drack,
å sjöng å disputera.

Men hont de va, bö där alo
å larm å skrig i stuan,
en jäkel mej om nesan to,
en an slo au mej huan.
Men andra toe mitt parti,
å ja fick hjälp således,
å snart va vi i redit kri
å sloes, neb's å bedes.

En sjöman mej på örat slo,
så ja hölt på ad trilla,
en annan mej i håret dro,
å rev mej ganska illa.
En släbo trampa mej på tån,
å slo mej hän på ruean.
Å ingan ja hann kom ma frå'a
så ga han mej på sn dan.

Å når ia kommer va frå den,
som länge Pitters Kalle,
å ga mej allt för ett igen
på nytt en dansker skalle.
Sen kom en annen stor å stark
ja tror han hedde Gören —
å ga mej sån en jäkens spark,
add ja flö ud om dören.

Frå denna dan så laute ja
ad allri mera fara,
om väred ded va än så bra
te markas mä min marra
å allri mera spela kort
å gå te sånna ställe,
å ded har ja ej häller gjort,
så sannt ja hidder Pälle.

Th. M. af R—d.

[redacted]

Ur SAXO 1985

Skåne 13

MJK SKM

Litteratören i Sankt Olof

Lennart Kjellgren

Nu har jag fåd mej en dukti kvinga
som kan båd karda, ja ~~spinna~~ spinga
å jorra hossor, båd vrångt å rätt
å väfva vadmal, båd tjockt å tätt.

När jag i slutet av femtiotalet smmanställde visboken "Gläd dig du skåning" i samband med Skånska Dagbladets invetering av äldre skånska visor erhöll jag från flera håll visan "En dukti kvinga". Som melodi angavs oftast Värnamovisan, och den hänvisar jag till i första upplagan av visboken som utkom 1960. Någon uppgift om författare hade jag inte vid det tillfället.

Långt senare fann jag visan (i text) i form av en dikt i en numera helt bortglömd diktsamling, Skånska låtar, utgiven i Ystad 1901 av Thomas Munck af Rosenschöld. Av de 25-talet dikter som ryms i häftet har några blivit till allmänt sjungna folkliga visor. Äldre personer som jag intervjuat har återgett dem i sin helhet eller fragmentariskt, och de har också återfunnits i handskrivna visböcker, vilket allt tyder på att man verkligen sjungit dessa, ofta skämtsamt formulerade, visor.

Thomas Munck af Rosenschöld var (född 1863) på Bältteberga i Nordvästskåne där fadern Petrus var godsinspektor hos brodern Eberhard. Enligt uppgifter i det Rosenschöldska släktarkivet sålde denne egendomen 1864 varvid Petrus flyttade till Raskarum i Sankt Olofs församling där han försörjde sig och familjen så gott det gick på ett litet lantbruk. För att få lite extraförtjänst drev han också en enkel tivolirörelse. Rektor Olof S. Eriksson, bördig från Sankt Olof, har i minnesskriften Ystads Allehanda och bygden (1949) återgett en släkttradition om hur hans moster Cecilia i sin ungdom dansade hos "Petrusas".

"Då löpte Petrus med en kärra efter sig till Rosengrens nära Sankt Olofs kyrka och återvände med vin i lasten, och så blev det gille i Kapernaum där Måns Vedberg och troligen min far också dansade skinnkompass och slog stövelklackarna i taket loftbräderna."

Möjligen blev det efterhand allt för mycket av festyra och klackarna i taket, ty det står i släktkrönikan att Petrus drev sin tivolirörelse tills hans utskänkningsrätt blev indragen.

I denna miljö, som knappast kunde anses värdig eller representativ för Rosenschäldska släkten, växte Thomas upp tillsammans med sina sex syskon varav några dog tidigt och brodern Tage efter diverse vilda äventyr i ungdomen emigrerade till Amerika där han blev arkitekt och gruvägare i Californien.

Thomas var skötsam och ordentlig och saknade inte begåvning eller originalitet, heter det vidare i släktkrönikan. Någon högre utbildning kunde han dock inte erhålla, och efter skolåren fick han till att börja med försörja sig som murare. Det dröjde emellertid inte länge förrän han genom självstudier tillägnat sig så mycket kunskaper att han kunde bedriva journalistisk och litterär verksamhet. Han fick publicerat artiklar och dikter i Ystads Allehanda, och redan 1890, när han bara var 27 år gammal utgav han sina "Samlade skrifter", ett häfte innehållande en längre berättelse på prosa jämte ett sjuttiotal dikter. Vid det laget hade han också antagit signaturen Balder, vilket resulterade i att hemmet, där han nu bodde tillsammsn med modern efter faderns död 1888, kom att kallas Balderslund.

Bild.

Efterhand kom hans signatur att synas i flera olika skånska tidningar, men mest material levererade han till Ystads Allehanda. Han blev också den tidningens ortskorrespondent. Om denna verksamhet skriver Olof S. Eriksson:

"Överallt i stugorna läste vi Balder med ett väldigt intresse ty han sysslade mera med fel och svagheter än berömvärda förtjänster hos nästan. Och han kunde vara kvick men också högst elak, och han hade lätt för att sätta träffande, genomskinliga och snärtiga öknamn på folk som han ville gissla. Och sådant lättade enformigheten på landsbygden och tillvaron för alla som inte själva stod i skottgluggen."

Balder Thomas försörjde sig själv och modern på de honorar han erhöll för sina bidrag till tidningarna. För folket i bygden var detta något mycket märkligt. Oftast hade lärare eller i något fall folkhögskoleutbildade lantbrukare tidningsskrivande som en föga inkomstbringande bisyssla. Att någon kunde leva på sin penna i en ren landsbygdssocken var mycket ovanligt. Något överflöd på detta livets goda hade väl inte litteratören och hans moder ty Olof S. Eriksson berättar om hur han och Balder kröp bredvid varandra och plockade påtatis i dennes "fattiga potatisland" på Balderslund.

En litteratör, den vanliga benämningen på frilansande journalister vid denna tid, stod inte högt på den sociala rangskalan. I kraft av sitt klingande namn och adliga släkt uppträdde emellertid Thomas mycket värdigt och ståndsmässigt i päls och handskar även i vardagslag. När han efterhand kom (som reporter) att besöka flera slott och herresäten i bygden lär han till och med ha uppträtt i en adelsuniform med värja som han erhållit av greve Sparre på Kronovall.

Idén till en reportageserie om skånska slott tycks ha varit något av ett lyckokast. Han blev väl mottagen i en tid när "hemma hos-reportage" var ett nästan helt okänt begrepp och resultatet blev omtyckt läsning i den tidning (Ystads Allehanda) där berättelserna publicerades.

Reportern upptecknade systematiskt det material ur muntlig tradition som han kunde uppspåra och kompletterade möjligen också med uppgifter ur slottsarkiv eller tidigare tryckta källor. Vid publiceringen blev det dock aldrig någon seriös dokumentation. Skribenten lät sin fantasi flöda, romantiserade och byggde på berättelserna. Det vimlar i dem av alla de attribut som hör samman med skräckskildringar i tidens stil. Som exempel kan nämnas spöken, skelett, mord, dödskallar, ormar, magiska ringar etc.

Slottsägarna själva uppskattade skriverierna. ~~Det framgår av en uppgift i~~ jägmästare Eugen Hembergs bok

.....

~~Han kände Thomas mycket väl och skriver om hur han~~ varit med om att mura in metallkapslar

innehållande Balders skildringar,i slottsväggar.

Den flitige skribenten hann med att besöka åtskilliga slott. Man kan läsa om bl. a. Vittskövle, Övedskloster, Marsvinsholm, Björnstorp och Trolle-Ljungby. Det omfattande materialet hade tydligen blivit publicerat i bokform om författaren inte drabbats av sjukdom som ledde till att han avled den 8 maj 1908.

Emil Persson, den litterärt intresserade ortsjournalisten i Skivarp vid Kivik har i sin bok Skaldernas Skåne i helg och söcken en presentation av den originelle Albo-diktaren. Till hundraårsminnet av dennes födelse tecknar Emil Persson också ett porträtt i Ystads Allehanda (14/9 1963). Artikelförfattaren finner en del av dikterna i Samlade skrifter och Skånska låtar så litterärt värdefulla att det vore motiverat med en nyutgåva.

Med en viss tvekan kan man instämma i förslaget. Förutsättningen är att urvalet göres med största omsorg och utgivningen får en lokal förankring. Åtskilligt i Samlade skrifter är sådant som de flesta poetiskt begåvade tidningsskrivare kunde välja som motiv i slutet av förra århundradet. Några rubriker ger en antydan om innehållet: Farväl mitt hem, Till Amerika, Den unge emigranten, Näktergalen, Längtan till Norden, Sång till svenske bonden, I vårbrytningen, Sjömannens sång, Fågeln i buren etc. I inte mindre än fyra dikter besjunges flyttfåglarna och ytterligare en fågeldikt har titeln, Bofinkens klagan. Det mesta i den väg har, enligt min bedömning, mer kulturhistoriskt än litterärt värde. Samtidigt kan det dock inte förnekas att Balder i jämförelse med åtskilliga av sina samtida kollegor skriver friskt och frejdigt och ibland även humoristiskt. I det sistnämnda fallet använder han sig ofta av den dialekt folket talade i hans hemtrakt. Då kan han åstadkomma folkliga situationsbilder som i bästa fall kan föra tankarna till Henrik Wranér och kanske än mer till Magnus Ernhold Andersson (Tröl Sjinsen). Den sistnämndes dialektdikter kan möjligen ha utgjort förebild för den yngre kollegan. Till den genren hör dikten Mor Lovisa:

Höggj, va åren fara au å fly ungan!
Dä ä snart tie år sen - dä va hungan!
Men vänta lid, lä mej rektet se, lä mej tänkja
om de inte ä länger sen ja byckj änkja.
...
Tjyfve ä ed sen ja lärde känna Sven Hansen,
nittan väl sen ja gick te dans, mä den slansen,
å attan tror ja de ä sen vi bynge juta
å finge stua å baghus fulla me glytta.

Hygj, sen ja nu va böen jut å va kvinga,
ja motte sidda i ena hjörnan å spinga,
~~fmr~~ fårr Sven Hansssen fick jo småg fårr de fölled
å hår evelia da så drack han, de trölled.

Nu ä de slut snart mä bå mej å min visa,
å gud nåde mej, stackars gamla Lovisa!
Häller hade ja väll allri villad va juter
än ha en kar, som jagu allri va nöjter.

Flera av dikterna på dialekt är i såväl motivval som utformning sådana att de ~~mså~~ måste klassas som bondkomik. I persongalleriet förekommer bl. a. pigan och drängen med kärlekshandel som får ett jämmerligt slut med en försumlig barnafar som rymmer fältet och lämnar kvar en ensam mor. I den drastiska visan Eldsvåda i Kråkeboda fattas ingenting av effekter som kan locka till skratt trots det allvarliga ämnet. För en nutida läsare är komiken en smula ansträngd med den sömnige "far i huset" som inte vill vakna trots att hustrun ropar att det brinner i gaården. Visan slutar med att husbonden ~~förs~~ försvinner i villervallan medan pigan och drängen "löber ~~kimmax~~ där himma som yra höns." Icke desto mk mindre har man tydligen sjungit visan. Jag har den i en upptecknking från Svedalatrakten. Upptakten är onekligen festlig:

Fäkregen di tudar å öjen di gnägga
å tockana gala å hongen han gjör...

Av det tiotal dikter på dialekt som finns i Skånska låtar har åtminstine tre blivit relativt välkända folkliga visor. Förutom de två nämnda , Min kvinga och Eldsvådan i Kråkeboda, har man också sjungit en som handlar om en marknadsresa och heter Pälles äventyr. En och annan ur den äldre generationen ler möjligen igenkännande åt den här strofen:

Did va en gång sånt härlet vär
å marknad ve stationen,
å ja la på po min svärta mär
den grannaste sildonen.
Så klö ja udi vöjnen opp,
ga svärten nona slängja,
så bar did au i fly galopp
förbi bo skau å ängja.

En mycket känd visa som handlar om ett marknadsbesök i Lövestad har vissa ingredienser och tonfall som tyder på att Balder möjligen kan vara författaren. I Skånska låtar finns dikten Ett marknadsminne som har samma versmått och liknande motiv. En systematisk genomgång av de tidningar Balder medarbetade i skulle möjligen lösa problemet men är så tidsödande att det knappast låter sig göra. Kanske finns det någon som läser dessa rader som har i sina gömmor något gulnat tidningsklipp med denna den s. k. Lövesta-visan och där möjligen författaren är angiven. I så fall är jag tacksam för kontakt per brev som kan adresseras till .....
..... De två första stroferna lyder så här:

Min kvingja kom å kalla når klockan hum va tre
hum knuffa mej i ryggjen å sae: Opp me dej,
trall...

Du ska ju ta te markas å köva voss en ko,
men sypp di ente fuller å svina som en so,
trall...

~~En vissa aktualitet har den sedan länge bortglömde litteratören i Sankt Olof fått på senare år~~

På senare år har den sedan länge bortglömde litteratören i Sank Olof fått en viss aktualtet. En av hans dikter, Stor lösöreauktion, återgiven i Emil Perssons Skånska skalder, har, försedd med melodi av Östen Varnerbring, lanserats på grammofon av denne artist. Den i inledningen citerade Min kvinga har också uppmärksammats av både sångaren Christer Lund och musikantgruppen Österlehingabunken. På skivomslagen anges dock inget författarnamn. I den sistnämnda grammofonversionen ~~förekx~~ ~~redo-~~ ~~visas~~ förekommer en uppgift om att visan upptecknats i Sankt Olof. ~~Den ursprungsorten tyder på att, även om man i orten kunde ha skilda uppfattningar om tidningsskrivaren som inte utförde något rejält arbete så sjöng man i alla fall hans visor.~~ Den ursprungsbeteckningen tyder på att man sjöng Balders visor i orten även om man kunde ha skilda uppfattningar om den fattige men bördsstolte tidningsskrivaren och skalden som inte utförde något rejält arbete.

(Dikter)

Kärlek och tycke

Ack, hyggj, hva man på joren iblan kan ha besvär
mä hyror, räntor, skatter å allt sånt tockent där.
Men au allt slavs bekymmer did värsta å ändå,
når som man rågar älskar den som man ej kan få.

Nu tycker ja om Alma, en liden rarer tös,
å får ja inte hinge, så bör ja skrualös,
Å Gustaf bäst om Anna, men Anna bäst om Pär,

å Nils ä' uti Hulda jo rent förbannadt kär.
Men Hulda ä' stortyen å älskar fint å grant,
å tycker bäst om Herman, en stäteli sergeant.

Å Otto bäst om Valborg, en liden rar södnos,
men Valborg bäst om Kalle, de ä' ju rakt på tos.
Å Thure står för Elsa å fjäskar värr' än f-n,
men ta mej sjutton plåta om hum ändå vill ha'n.

Å Ola går å hänger mä hoed fårr Kristin,
men hum ä rent oppied å galen mä Martin.
Å Johan ä halfvriden au kärlek te Lovis,
å Jeppa går å greder å suckar fårr Elis.

Men ingendera au dom vill nånsin ta reson,
den ena vill husar ha, den andra en dragon.
Å Måns ä hängefäri, om han ej får Sofi.
Å Jins bör spritter galen, om han ej får Mari.

Å Sven har jagu länge mä Emma hat kurtis,
Men Annors han går osse å slamsar på sitt vis.
Men Emma ä illmari å alltid söd å hal
å håller mä dom bägje, men älskar en kopral.

Ja, så går här en stackal mä sina hjärtekval,
å snusar, ber å pustar i denna jämmerdal.

Ett misslyckadt frieri

Så ensam i hyddan ja länge har bott,
å skottår från skottår förgäfves jag trott
nån tös skulle komma å fria.
Men uppå did vised ja tydlet ingså,
ad ja skulle bö bodde gammal å grå,
om ja sudde längre å bia.

Ja därför en maren sad tilia opp,
å sien ja labad en gögj å en kopp,
så giekj ja te Petterssens Sissa,
som ja udi skaoen har lekt mä som glytt.
Men når ja kom te na, va hon jagu jut,
Å ja' måtte gå mä lång nesa.

Ja därfårr nu sköder mitt hus såsom van'
å inte ja löber som narr, ta mej f—n,
å söger få fatt på nån kvinga.
Fårr säl kan ja tjärna å molka min ko,
å koga en kopp å lid mad, må ni tro,
å sy på en hossa å spinga.

Å säl kan ja brygga å baga lid mä,
å ansa i stuan å flyda min sä,
å toa lid mä, om de knifver.
Ja, tacka vill ja ad få rå om si säl!
Fårr tänkj bara på hyekjed käringagräl,
som, då man är ungkar, man slipper.

Pär å Karna

Å Pär å Karna di kom po våren
i tjänst hos Jippa i Storegåren,
å Pär han plöjde å Karna spann,
å gjore hossor nå'n gång iblann.

Å Pär han sådde, å Pär han körde,
å Karna vöfde, å Karna rörde
ihop bovälling å gröd å smör
å kände hönsen å molka kör.

Å Pär han fora å Pär han gyssla,
men passa svinen va Karnas syssla
å koga kaffe å stega fläsk,
å fäja stuan fårrudan fjäsk.

Å Pär han röjta å Pär han gropa,
å Karna bröjde, å Karna sopa,
å Pär han töskte å stacka torf,
å Karna skätte å stoppa korf.

Å Pär hugg baska, å så 'om krejen
å Karna gnodde å fälde degen,
å Pär la gärc å fälde trä,
å Karna tvätta å bànt opp sä.

Å Pär han harfva å Pär han hösta,
å Karna spola å Karna hösta,
å Pär bar säcka, å ränsa frö,
å Karna skura å stacka hö.

Å Pär han snusa å Pär han tugga,
å Karna grymtade: «Tvi, din sugga!«
hår enda gång hon så Pär va full
å gick på gåren å fallt omkull.

Å Pär va smaler å rak som pumpen,
men Karna tjocker å bre i gumpen,
hum kan vell ungra om stackars Pär
te sist i Karna ble rekted kär.

En gång i stallen han sa te Karna:
«Vill du ble min?« «Ack, did vill ja garna,

du kan din tosing vell säl forrstå,
ad bättre fästman jag knafft kan få!«

Så svarte Karna å gick om kvällen,
när som hon molkad, mä Pär på gällen.
Här svor å lofte får evet Pär,
ad allri sviga den han hålt kär.

Men tiden gick å så sjugna Karna
en ättemidda hon sto å tjärna.
Hon hela nötten i vända låg,
men opp mod dager hon fick en påg.

Å Pär ble rädder å sprant på porten
å ingjan midda han löb frå orten —
Hår han nu drafsar di vidd väl smen,
men stackars Karna hon går allen.

Min kvinga

Nu har jag fåd mej en dukti kvinga,
som kan båd' karda, ja, sy å spinga
å jorra hossor, båd vrångt å rätt
å väfva vadmal, båd' tjockt å tätt.

Å hon kan brygga å hon kan baga
ja, både sursött å säjtekaga,
å hon kan skura å tjärna smör,
å fora grissor å molka kjör.

Å hon kan bryda å hon kan skätta,
å koga kaffe å baga plätta,
å hon kan fäja å soppa «sö«,
å plocka pärer å stacka hö.

Å hon kan luga å hon kan grafva,
å hon kan lesa å hon kan stafva
te både Nicklas å Per å Jöns,
å plocka tocka å känna höns.

Å hon kan städa å hon kan stryga,
å hon skrifva å hon kan byga,
å fjela pölsa å binga sä,
å vanna buska å sätta trä.

Å de ä tös som kan gjorra nytta,
färr hon kan vagga å passa glytta,
å koga välling å kål å gröd,
så sabla rener å go å söd.

Te dinne kvingan fins inte magen,
hon ä hvar maren så tilet vagen,
å ä så snäller på alla vis,
å mån om glytta å ko å gris.

Hon va en nätt liden skott-års-pia,
å därför kom hon jo säl å fria.
Hon va så hundans gemen å rar,
å hade allri färr had nån kar.

Å ren om knäppan å ren om skorna,
å därför ånkar ja nix ja to na,

får ja kan löfva å had så bra,
mä lilla Stina, te döada.

Å pänga hade hon, ta mej fanken,
färrvarfvad sej å satt ing i banken,
å hela kistan pin fäll au klär,
å ätte morsan så får hon mer.

Ja, tacka vill ja min lilla Stina,
färr hon kan snacka å hon kan grina,
å hon kan sjunga å hålla sköj,
ja, ingen har sådant kvingetöj!

Marknadsminne

Ja va en gång te markas å kvingan hum va me,
did ä nu länge sien, färr dä va nittetre. —
Men hont än tiden löber å hont en slarfva får,
så husar ja alltsamman, som om de händt i går.

Den fåste som vi mytte, då vi te markas kom
did får väl va did färrsta som ja får snacka om.
Färr did va en fin herre — mä stjärna po sin rock,
å storer käpp i nöfven å rö å fed å tjock.

Så kom vi ing i staden å här va jagu lif,
färr somma tralla viser å spelte positiv.
Å här va karaseller å allt slafs lapperi,
å här va stora björna å här va kommedi.

Å somma sålde träsko å somma sålde klär,
å somma sålde toffler å somma sålde lär,
å somma sålde räder å somma sålde lög,
å somma sålde studa å somma bytte ög.

Å somma kyffte kagor å somma kyffte snus,
å somma kyffte spanna å somma kyffte krus,
å somma kyffte slöfva å somma blott en visp,
å somma kyffte krösen å somma kyffte risp.

Å somma sålde grissor å somma sålde sör,
å somma sålde kalfva å somma sålde kör,
å somma sålde tackor å somma sålde får,
å somma sålde kabel å somma sålde blår.

Å somma kyffte huor å somma kyffte reb,
å somma kyffte lia å somma blott en greb,
Å här va trinta gummor å gubbar mä långt skägg,
som puttades å sloes som kyllinga i ägg.

Ja, ni må tro i staden där va nånting å se,
färr här va söda töser å rara granna mä.

Å somma hade hoer å somma hade hatt,
ja somma som en flundra å somma som en tratt.

Å fina herra osse, dä kan ni väl förstå,
mä blanka, gula knappa å pickelhuor på.
Did va där kan ja sia, udi hår enda krog,
å många andra sprätta, så dä va rent på tog.

Men did får ja ej glömma, får did e rekted sant,
ad som ja giekj å titta, så kom där en bekant,
å så giekj vi te krued för ad voss ta en tår,
did e då gudsens sanning, så som nu här ja står.

Å somma drocke konjak å somma drocke jög,
å somma dro en spader å somma dro en rög.
å somma drocke kaffe å somma drocke vin,
å somma sto å ragla å somma lå som svin.

Men Pär å ja vi toe voss osse en toll tre,
nån önka jög imellan, å så en smörgås te,
Men sen giekj han å väsnas å glode som en tjur,
för smöred dä va härsked å osten den va sur.

Ja töckte de va rolet å osten smakte bra,
å to mej säl ensammens en åtta ni po ra,
Men när ja kom po gadan, blan sköfla, reb å trask
så sto ja rakt på hoed å ramlade pladask.

Å folk va där te rejes som ginnast ditta så,
å vips kom där en tocken mä pickelhua på,
å huggde mej i nacken — dä va en jätans kar,
han satte mej i kurran; där fick ja bö te dar.

Mor Lovisa

Höggj, va åren fara au å fly ungan!
Dä ä nu snart tie år se'n — dä va hungan!
Men vänta lid, lä mej rektet se, lä mej tänkja,
om de inte ä länger sen ja byckj änkja.

Nä, min skjort, om ja kan komma ihuëd,
tretti år ä de sen ja tjente po krued.
Å klockaren tyte ja va den grannaste jäntan,
au alla töser som han sitt — ta mej fäntan!

Tjyfve ä ed sen ja lärde känna Sven Hanssen,
nittan väl, sen ja gick te dans mä den slansen,
ä attan tror ja de ä sen vi bynge juta
å finge stua å baghus fulla me glytta.

Hygj, sen ja nu va böen jut å va kvinga,
Ja motte sidda i ena hjörnan å spinga,
färr Sven Hanssen fick jo småg färr de fölled
å hår eveli da så drack han, de trölled.

Nu ä de slut snart mä bå mej å min visa.
Å gud nåde mej, stackars gamla Lovisa!
Häller hade ja väll allri villad va juter,
än ha en kar, som jagu allri va nöjter.

Lasse i krogen

Känner ni ej den stortogen,
Lasse Jippssen udi krogen,
som jag tror bö döpt te Lars.
Men färr did han va en basse,
kalte di nom sin färr Lasse,
då han bätter bö te kars.

Galen va han ätte fölle,
löb te töser, som en stölle —
så kom han te Elna Jins.
Där fick han en puff å trilla
å i falled slo sej illa,
did han alla tider mins.

Färr did va en jätans pia,
som bö arg når som nån fria
å ej lå na gå mä fre.
Däfärr ga hon nom på pollen,
när han te na kom, den stollen,
men had hundan jore de!

När som han fickj lid i hättan,
ga han na igen på flättan,
sin så bärja hon på nytt.
Men hårdant di nebs å droes,
skäldes, puttades å sloes,
fikj hon liaväl en glytt.

Sen ga ja gu Lasse hången
bodde Elna Jins å ången,
å nu går hon där så grann.
Hon ved ej hår han to vajen,
troled han gjort som Kajen:
fared te ed främmad lann.

Riga Lena

Där bodde en tös uti stan, som hed Lena,
å friare hade hon alltid så «mena«,
änskynt hon va vingöjd å tjock som en ko,
å brej udi ryggen å ful som en so.

Å hoed va stort som ett faselet knyde,
å fräjned hon va mä et mederlångt snyde.
Å hagan va blåsvart å runn som en boll,
men gräbban va unger å rig som ett troll.

Så kom där en sprätt färr ad våga fårsöged,
å fria en da, te de härnade spöged.
Men då hon förnam ad did va hinnas borg,
som han ville ha; fick han osse en korg.

Då hände det sä där bök dans uti staden,
och Lena bök osse då synlig i raden.
Bland alla de fine i fly och i fläng,
som löbo åsta färr ad få si en sväng.

Så kom där en löktnant å bocka färr Lena,
som strax bårja grina å kröga po knäna.
Å når som musiken spillade opp,
så for di åsta å to fasliga hopp.

Å bäst som di löbo å lötte po bena,
så slo han sin arm omkring halsen på Lena.
Å hviska: «mitt hjärta det bränner så hett
för dej, lilla Lena, den — skönsta jag sett!«

Men Lena hon te, å bök rö uti synen,
å smö sej ing te nom, å blinka mä ynen.
Å villen I vidad, så bök hon ja gu,
en månad därätte den löktnantens fru.

Pälles äfventyr

Did va en gång sånt härlet vär
å marknad ve stationen,
å ja la po min svärta mär
den grannaste sildonen.
Så klö ja udi vöjnen opp,
ga svärten nona slängja,
så bar did au i fly galopp,
förbi bo skau å ängja.

Å når ja ändtlien kört ing,
på plasen mä min svärta,
å bonged hinne i en ring,
kom där ett par bekanta.

Å bä mäj inged po en jög —
ja kommer grant i hued. —
Så to ja lid å ga mitt ög,
å giekj så mä te krued.

Men når vi tad voss en to'l trö,
å beskad ätter göjen,
då bårja vi min lif å blö
ed lided grån po röjen.
Så bårja vi å spilla knack
å blanna å kupera,
i mällan som vår skål vi drack,
å sjång å dispetera.

Men hont did va, bö där allo,
å larm å skrig i stuan,
en jäkel mej om nesan to,
en ann slo au mäj huan.
Men andra toe mitt parti,
å ja fick hjälp således.
å snart va vi i redet kri
å sloes, refs å bedes.

En sjögast mäj po örad slo
så ja hålt po å trilla,
en annen mej i håred dro
å rev mäj ganska illa.

En släbo trampa mej po tån,
å slo mej sen på snudan.
Å ingan ja hann komma från,
så ga han mej på snudan.

Å når ja kommen va frå den
kom långe Pitters Kalle,
å ga mej allt för ett igen
på nytt en dansker skalle.
Sen kom en annen, stor å stark.
— ja tror han hitte Gören —
å ga mej en sån jädrans spark
ad ja flö ud om dören.

Frå dinne dan så laute ja
ad allri mera fara,
om väred did va än så bra,
te markas mä min mära.
Å allri mera spilla kort,
å gå te sonna ställe,
å did har ja gu inte gjort,
så sant ja hidder Pälle.

Eldsvådan i Kråkeboda

Fäkregen di tudar å öjen di gnägja
å tockana gala, å hongen han gjör.
Å högj va de knagar i bjälka å vägja
å morskan hon ligjer en stung tyst å hör.
Då larmed å skrigjed vill inte ta slud,
å gubben han souer så lungt som en stud,
då tar hon et tag uti honom å s'är:
«Nån ting ä på tok, du får opp mä dej Pär!«
«Had ä där nu, käring, hva fan står här po?
Ä du rent förstörad, hva puttas du fårr
å väcker en opp uti mörkaste natten?«
så svarade Pär; «du hör di ä katten!«

Sen lade han sej åter ner po sitt öra,
fast käringen skriger: «sidd opp nu å tänn!«
Men gubben han ville ju ingenting höra,
för resten så sömna han ginast igen.
Allt värre de kraga, å hongen han tjöd,
då gir hon en ännu en väldiger stöd. —
Ja tror nu att hin uti gubbstuten for!
Opp löb han po golled å stampa å svor,
slo näfven i bored å hicka å nös.
Å skreg: «Harre jösses, mor, illen ä lös!
Fort mä di, Bolla, kvickt ud nu au sängen
å spring ner i stallen å kalla po drängen.

Å vips i de samma sto morsan po golled
ve sian om gubben så bleg som en gast,
å så ginom rudan did rysliga båled,
å flyde så ud ginom dören i hast.
O, tänk, hycked väsen här va nu po gåren,
did knaga, did spraga, did rög å did brann.
Å rundt omkring stoe me sprudor brankåren,
å sore å skrege ursinned po vann.
Å Pär fickj en stråle precis midt i nacken,
å pian hon rusa bardus po en galt.
å brannchefen trillade tynge po backen,
å drängen fick nesblo å käringen fallt.

«Här kan fan ej länger dröja!«
skreg nu Pär å for åsta

udan hua, väst å tröja
gjinom svinhus, stall å la'.
à ud om porten å ingj i parken
å ätte käringen i bara sarken. —
Men stackars pian å drängen Jöns
di löb där himma som yra höns!

III

Julerim

LKJS Skåne 13

SKÅNSKA LÅTAR

AF

TH. MUNCK AF ROSENSCHÖLD

YSTAD
TRYCKERI-AKTIEBOLAGET AURORA
1901

I

Blandade Stycken

Då vännen Rosenschöld, den sig ock "Balder" kallar, hemstälde till mig om inte jag ville vara så gemen att skrifva en ingress till hosliggande lilla dikthäfte svarade jag honom tvärt: "Alldeles onödigt, käre vän! Poesin talar ett tydligt språk för sig och någon reklam behöfs visst inte!"

Och därom skall också alla läsare af Balders diktning ena sig. Änkel och okonstlad, är den satt på papperet sådan den direkt sprungit ur författarens hjärna och man märker genast att dess upphofsman är väl förtrogen med förhållanden inom skånska landsbygdens lif, liksom vissa stycken inom afd. I härröra sig från intrycket af Albo härads karga, men dock fagra natur.

Balders öfvervägande muntra, kanske någon gång "drillade" diktning kan därför göra anspråk på att varda en välkommen julegäst i slott som koja och köparen skall helt säkert inte ångra den lilla slant han erlägger för "Albo-skaldens" dikter.

Balder är ingen uppstyltad lyriker, som drömmer om "modärna" spörsmål, utan en glad vän, hvars hela önskan är att se sina läsare sorglösa och därför säger han också: Kära Ni, inga elakheter! Tag mig sådan jag är och därmed basta!

Ystad i november 1901.

JOH. PIHLMAN.

Efter tjugo år

Ännu i min hembygds dalar
sjunga trastar, näktergalar,
lika skönt hvar sommarkväll,
som då jag var barn och lekte
och mig aftonsolen smekte,
utanför min moders tjäll.

Lika sorgfri ilar bäcken
och i lunden rosenhäcken
lika fagra blommor har.
Och ifrån de höga zoner
höras lärkans glada toner
liksom i min barndoms dar.

Lika skönt än doftar gräset,
som syns vagga uppå näset,
lyssnande till böljors sång.
Och af markens sköna liljor
intet ser jag, som dem skiljer,
se'n jag såg dem sista gång.

En lefver endast på kredit,
en annan på allmosor.
En lefver uti sus och dus,
går klädd i band och snöre,
en ann' är fattig som en — lus
och äger knappt ett öre.

En kallar sig för «herr patron«
och glad pokalen tömmer.
Men, ett tu tre, han gör session
och snabbt ur landet rymmer.
En annan falska växlar gör
och andra små bedrifter,
och nå'n har älfva fästemör,
ehuru han är gifter.

Man ofta någon gång har märkt,
det påstås, ta' mej katten,
att mången smakar intet starkt
och dricker endast vatten,
änskönt de själfva bränvin bränt
i stora, långa pannor.
Men däremot man andra känt,
som druckit hela kannor.

En gör i stenkol, trä och spik,
en annan uti läder.
En kråmar sig för han är rik

i sina granna kläder.
En sliter värre dag från dag,
en annan går och drifver.
En sitter stilla, liksom jag,
och glada visor skrifver.

En tycker blott om poesi,
en annan endast skvaller.
En söker få ett rikt parti,
en ann' för högmod faller.
En skälm i finkan buras in,
se'n han blef röjd med knepet,
en annan lefver som ett svin
och *slutar sist i repet.*

I Månsken

Se, solen sjunker sakta bakom fjällen,
se, hur dess strålar le mot klippans brant,
där de så ofta möte stämt med kvällen;
sin gamle, trogne, käre anförvant.
Och natten stundar — skogens sångartärnor
nu sakta klänga ifrån gren till gren
och främst bland tusen tysta, dunkla stjärnor
ses åter månens milda, klara sken.

Det hörs ett brus af melodi från dalen,
dess eko klingar genom skogens snår.
Är det en hymn från trasten, näktergalen?
Nej! Det är näcken, som på harpan slår.
Och blomman ödmjukt bugar sig på renen
och böljan höres envist stranden slå.
Och fågeln slumrar in så tyst på grenen,
och själfva källan lyssnar hänryckt på.

Var tyst! Var tyst! Två älskande nu nalkas,
vid skogens bryn så sakta arm i arm.

De längta hit för att af natten svalkas
och hjärtat klappar i dess unga barm.
«Hvem äro de?« Jo, det är Karl och Anna,
som sakta smyga där bland träden fram.
Hvad tänka de, där de nu plötsligt stanna
med djupa suckar, invid björkens stam?

«O, älskade, haf detta väl i minne!
Det var ju här vår första kärlek brann!«
Så hviskar han helt varmt med upprört sinne.
«Det hvar ju här vi funno först hvarann,
och det hvar här vi svuro dyra eder;
jag mins det väl, och det gör äfven du.
Vi svuro kärlek vid vår tro och heder,
och det var månsken, Anna, då som nu!«

De känna sig så sälla i det fria
och tänka sig allena vara där.
Men tyst, där komma Axel och Maria,
och längre in i skogen nu det bär. —
Det nya paret, tyst liksom det andra,
nu smyger sig bland snår och buskar fram.
De säkert också svurit ha hvarandra
en evig trohet under björkens stam.

Vid hemkomsten

Hon:
Nu har jag skatten,
tjufgubben min!
Men hvar är hatten
och käppen din?
Jag måste gråta —
som du ser ut;
hvem kan förlåta
så'nt där?! Åh hut!

Hon:
Jag gick på gatan
och sjöng så gladt,
så kom en satan
och tog min hatt.
Då «slapp« jag staken
och föll och svor.
Där har du saken,
min kära mor?

Och vill du höra
hur det gick se'n:
Jag slog mitt öra
och vred mitt ben.
Och några smila,
en annan log,
Jag därför ila
till närmsta krog.

Där tog jag «bisken«
och göken med
vid krögardisken,
ty jag var vred.
Se'n blef jag glader
och tog en klar
och drog en spader
med prostefar.

Hon:
Du som en apa
har gått i sta'n,
där alla gapa
på dig. Fy f-n!
Haf tand för tunga,
ditt gamla svin,
kan du väl sjunga?!
Ah, dra' för hin?

Han:
Hör, Peternälla! —
Så svarar Pär. —
Låt bli att skälla
allt jämt så där.
Det ger blott näring
till kif och gräl,
håll käft nu, käring!
Farväl, farväl!

Mäster Sones minne

Smedjan står nu tyst och tom,
gubben gått ur tiden.
Tro ej mäster var så dum
fast han syntes vriden.
Tala öppet var hans sätt,
ej att skymfa andra.
Inte kan det vara rätt
därför honom klandra.

Gubben var en hedersman!
hörs nu folket skrika.
Dricka toddy kunde han,
spela kort tillika.

Drack sin punsch samt höll diet
gjorde äfven Sone.
På en månad blef han fet,
som en prost i Skåne.

Ack, jag mins den gamle godt
där han stod i smedjan:
Skägget, yfvigt silfvergrått,
räckte ned till midjan.
Ögon blå och apetrut,
säker som ett bräde,
sådan såg vår mäster ut
i sitt förskinnkläde.

Han var dock en duglig smed,
både kvick och viger.
Men, o gud, när han blef vred
slogs han som en tiger.
Hoppa, sparka, skrek och svor,
ropade: «Anamma!«
Men om man då sade: «Bror!«
blef han lugn med samma.

Alla sorger tog han lätt,
gick dock ej i fällan.
Sylta var hans älsklingsrätt,
tårta åt han sällan.

Gubben ägde dock reson,
kunde ock befalla.
Blef han någon gång «kanon«
sjöng han blott och tralla.

Alltid nöjder med sin lott,
led han ej af värmen.
Hjärtat slog af fröjder blott
i den breda barmen.
Nu har gubben tynat af
och är snart förglömder.
Blomstra blomma på den graf,
där han ligger gömder.

Tidens tand

Jag ser dig, Sol, hvar morgon ny,
så mild och skön uppflamma.
Hur år och månader än fly
är alltid du den samma.
Och aldrig gråna dina hår
där uppe i det höga,
och aldrig fuktar någon tår
ditt evigt klara öga.

Du bleka måne, som jag ser
så skön bland stjärnor glimma;
och som så vänligt mot mig ler
i nattens dunkla timma. —

Hur väl jag känner dig igen
från mina barndomsdagar,
ej häller grånar du, min vän,
hur tidens tand än gnagar!

Du trast, som med så ljuflig röst
hvar aftonstund hörs sjunga.
Ack, tidens tand snart tär ditt bröst,
och stum blir snart din tunga.
Ty du är ej som stjärnan gjord
att evigt, evigt vara.
O, lyssna därför till mitt ord:
du är ett stoftgrand bara!

Du starka ek, i grönan lund,
som upp mot stjärnan blickar,
och rotfast står på klippig grund,
som stolt mot stormen nickar.
O, kunde du till himlens rand
din sköna krona höja,
du skulle dock för tidens tand
en gång din hjässa böja!

Jag ser små blommor utan tal,
för vindens fläktar nicka,
så stolta uppå höjd, i dal,
helt ödmjukt mot mig blicka.

Som rökvärk stiger deras doft
upp till allfaderns ära.
Men ack, de äro ändå stoft,
som tidens tand skall tära!

Så blomstrar mänskan ock en tid,
lik blomstren uti dalen,
och kämpar tyst en bitter strid
mot sorgerna och kvalen.
Men denna strid dock är så kort,
det får man väl besinna.
Ja, äfven hon skall vissna bort
och som en rök försvinna!

De tre vännerna

Vid ett toddybord där satt
några goda vänner,
Petter, Pär och Pål en natt,
mycket stora människor.
Sent på kvällen kom där in
några stadsgesäller,
alla fulla såsom svin,
kända som rebeller.

Judas, en skomakare,
han högg Pär i nacken.
Lukas, en urmakare,
sparkade med klacken.
Pål en duktig örfil fick,
visst af en konditor,
som i nästa ögonblick
gaf en ny åt Petter.

Judas släpper ej sitt tag,
het blir nu bataljen, —
men får sjelf af Pål ett slag
ganska hårdt — kanaljen!
Ilsken, bleker som en gast,
svänger Pål nu pallen
och ger Judas i en hast
än ett slag i skallen.

Lukas, som ej sådant tål,
skyndar till kamraten,
ruskar, drar och knabbar Pål
utaf bara katten.
Pär i vrede vrålar: «Stopp!«
fram till vännen rusar
och ger Petter en sittopp,
som står lugnt och snusar.

Då bland larmet hörs ett tjut —
Krögarfar den tjocke,
rusar ifrån disken ut,
röder som en «tocke«.
Hoppar, sparkar, svär och gnyr
och slår vildt med tratten
tills att hela skaran flyr
ut i mörka natten.

Ungherrar, se'n hit!

Titten hit, I, hela Adams släkte,
dock, jag menar endast Er, I män,
som är glade, friske, oförskräckte —
fins här någon utaf Eder än,
som ej har, men vill en fästmö hafva,
glad och treflig, kärleksfull och öm;
skönare än flickan, kan jag lofva,
var i Gustaf Frödings morgondröm?!

Stora mörkblå ögon och kring pannan
böljar ned ett lockigt, guldgult hår.
Smärt och fin som jag är ingen annan,
dansar väl vid fylda sjutton år.

Jag har inga fula, stygga vanor,
däremot så mån I alla tro,
att jag räknar riktigt höga anor
och det med själfva gamle Farao.

Jag kan spela, sjunga, sy och spinna,
jag kan äfven virka hvad jag vill.
Jag kan allt hvad som en bättre kvinna
nu för tiden brukar känna till.
Jag har flera gårdar, mycket stora,
och en sällsynt, svarter diamant.
Jag har skuldfritt hus i Hedemora
och en gammal stenrik, barnlös tant.

Och mitt ideal bör därför vara,
en ung, städad man — dock hälst af rang,
som är arbetsam och lärt sig spara
och föraktar spel och glasens klang.
Bär sin dräkt af aldra sista modet,
är behaglig, trogen och bestämd,
är så stolter som en prins af blodet,
utan att dock vara oförskämd.

Han får inte kyssa andra töser
eller gå och brumma som en tjur,
han får inte vara tvär och knöser,
men ha ögon blå och smärt figur.

Han får inte vara allt för tjocker
eller trög och trumpen som en stut.
Han får inte glo som själfva pocker,
utan grundligt lärt sig veta hut.

Han får inte häller vara arger,
puckelryggig, skäggig, blek och snål.
Inte tusan ta'r jag nå'n som svärjar
och som klandrar kvinnans göromål.
Han får inte när som han skall äta,
sitta då och grymta som en gris.
Framför allt så bör han dock förgäta
att med kammarjungfrun ha kurtis.

Han bör vara treflig, glad och snäller
och får aldrig tugga Karlshamns snus
och för allt i världen inte häller
komma hem hvar afton med ett rus.
Är han fattig som en kyrkoråtta,
gör ej häller detta någonting,
ty herr Solkrans glada tös Charlotta
har själf pängar till förlofningsring.

Farbror Hans

Vill ni nu tiga, så skall jag sjunga
en liten visa om farbror Hans.
För han var en af den gamla stammen
och lefde alltid på vigilans.

Och glad vid glaset det var han alltid,
och därför också ibland «kanon«,
och hundra gånger han satt i kurran,
och femti dito han gjort session.

Och när han aderton år var fyllad,
då gifte han sig med sin kusin;
hon var så tjock som en «släbo«-gumma
och dubbelt sötare än russin.

Och för det mesta när Hans han spela',
så var det tolfva, kasin och knack.
Och bier och konjak och dubbelrenadt,
det var det enda som gubben drack.

Och glad och munter han var för jämnan,
och kalla alla han träffa «du«.
Bar nästan alltid en vadmalströja,
och drack i spannvis och åt för sju.

Och blef han retad, så var han farlig,
men var för öfrigt en hedersman.
Och pängar hade han mer än andra,
och när han fattades lånte han.

Nu har jag sagt er, hur som han lefde,
nu får jag säga hur han såg ut:
Två ögon hade han som tekoppar
och bränvinsnäsa och apetrut.

Och bred i synen som en rödspätta
och «lydes«-öron och hakesmäck.
Och fjär i skägget och dropp i näsan
och midt i pannan en röder fläck.

Och vig i ryggen som sju betjenter
och smala skuldror och grå peruk.

En klyft i hakan och spetsig tunga
och understundom nå't kärlekssjuk.

Och röd i nacken som en piona,
och stor i halsen, men rösten klen,
och långa fingrar men vänsterhändter,
och prostamage och skefva ben.

Här slutar jag nu min lilla visa.
Hva' tycker Ni nu om farbror Hans?
Var han väl inte en stilig gubbe,
fastän han lefde på vigilans?

Stor lösöre-auktion

Nästa lördag, hör I, gubbar,
låter gamle Sven patron
i sitt hem i Storeknubbar
genom öppen lyst auktion
sälja allt, båd' löst och fast,
som han samlat i en hast,
både utom hus och inne —
hafven detta nu i minne!

Tio ök af ädla raser,
fjorton stutar utan horn,
hundra höns med ludna haser,
råg och hafre, gryn och korn.

Fämton korgar vipeägg,
hundra kilo gubbaskägg,
höns- och gås- och kråkefötter,
krus och kannor, kar och «bötter«.

Tjugo kor, som än kan tugga
både klöfver, hö och halm.
Tretton grisar och en sugga,
järn och koppar, tenn och malm.
Glas och brickor och porslin
och en splitter ny kamin,
öron, svans och klor af katten
samt sju liter toddyvatten.

Tio getter och en bagge,
åtta får med älfva lamm,
sjutton kittlar och en kagge
samt en spegel utan ram.
Ull och linne, hamp och bast
och en större björkekvast,
spadar, hackor, trä och «sköfflar«
samt två stora träskostöflar.

Tuppar, dufvor och kalkoner
och en äkta brilliant;
vagnar, harfvar och seldoner
och en tre års elefant.

Slädar, vältar, tåg och bi,
ett band Frödings poesi,
taklök, myrten, rosenknoppar
samt egyptiska gräshoppar.

Kärror, tjuder, ved och plogar
och en gammal sommarstol;
silfver, guld och gröna skogar
och en antik basfiol;
soffor, sängar, bord och ur
samt en äkta holländsk tjur
och en utmärkt vacker slöja
samt en gammal renskinnströja.

Ärter, hvete och kaniner,
plankor, gjutgods, torf och spik,
harpor, säckar och maskiner
och en brokig löpsker tik.
Fläsk, potatis, sill och mjöl,
och ett svartbrunt engelskt föl,
öl och dricka och madeira,
konjak, punsch och vin m. m.

Hur man kan gå

Sätten äro hundra
hvarpå man gå,
utan till att grunda
mycket däruppå.
Man kan till exempel gå
om man vill «på schå«,
man kan gå på vakt,
man kan också gå i takt,
man kan gå på bal
och på is så hal.

Man gå och gälla
för en fin patron.
Man kan gå och skälla
ner en ann' person.
Man kan också gå på jakt
i en öde trakt.

Man kan också gå på lur,
som ett ilsket, mordiskt, djur.
Man kan gå åstad
ut på promenad.

Man kan gå i borgen
för en goder vän,
man kan gå i sorgen
äfven *efter* se'n.
Man kan också mycket väl
gå på tå, min själ.
Man kan gå i land,
Stundom med en tår på tand,
Man kan gå så nätt
uti högre rätt.

Man kan gå och «biska«
när man går till sta'n,
man kan gå och fiska
hela långa da'n.
Och förlofvad flera år
mången stundom går.
Man kan glad och säll
gå till flickan hvarje kväll
och till sist ni kan
gå till kojs, min sann!

II

Bygdemål

Jul!

Gråa, dystra äro berg och kullar,
ängen naken, bar och sköflad står.
Dånande den mörka vågen rullar
och dess skum högt upp mot klippan slår.
Kall är vinden ifrån Nordanpolen,
mörk är natten som en bäddad graf.
Matt och dunkel är decembersolen,
där den lyser öfver upprördt haf.

Men fast icke markens flora blommar,
och fast icke ängen grönklädd står,
i hvart hem det blir nu åter sommar
och i minnet blir det åter vår.

När i julekvällen ljusen tändas,
hvarje hjärta slår af fröjd och hopp,
sorgen glömmes, hvarje öga bländas
vid en blick mot julegranens topp.

Och fast icke någon fågel kvittrar,
eller lunden någon fägring ger,
kom till sta'n och se hur skönt det glittrar
i hvar julutställning här man ser.
Har du, yngling, möjligtvis på fickan
ännu kvar en undangömder slant,
skynda då och köp en «klapp« åt flickan,
en som praktisk är och elegant.

Ack, jag vet ej riktigt hvad som passar,
tusen ting här fins att välja på.
Tänk, en parasoll när solen gassar
är ju icke något att försmå,
Fröken, som all sådan grannlåt säljer,
finner nog det bästa — bara kom!
Hufvudsaken är dock när du väljer,
att få något som hon tycker om.

Återblick på Julen

Snabb som vinden flyger tiden,
likt ett moln i rymden hän,
och när som den är förliden
kommer den ej mer igen.
Den var både klar och mulen,
säga vi när den har gått.
Ack, hur är det nu med julen?
Jo, ett dunkelt minne blott.

Dock har jag haft mycket roligt
under dessa gångna da'r,
och det är ju ganska troligt,
att sig roat en och hvar.

Jag har gjort besök i staden,
rumlat om i muntert lag.
Jag var med på maskeraden
och på balen nyårsdag.

Då kom Månssons lilla Stina,
sedan balen den var slut,
fram till mig och neg och grina
och såg riktigt näpen ut.
Hejsan, då tog jag ut bussen,
torkade mig fin och ren,
och gaf henne midt på «mussen«
raskt en kyss, och dito en.

Jag var på kalas hos Peter,
som är gift med Svens Beat;
här bjöds sylta och rödbetor,
rullekorf och sillsalat.
Sedan tog han in en gryta
full med glögg; det är ej värdt
att jag härmed nu vill skryta. —
Ja, vi blefvo på tre kvart.

Jag var bjuden hem till Sara,
lärarinnans tjocka tant.
Hon bjöd genast fyra klara,
tvänne bäskar, det är sant,

Sedan bjöd hon «sviskonsoppa«,
gödkalfstek med sås och lök,
chokolad, två stora «koppa«,
och en duktig konjaksgök.

Jag till Bengt var inviterad
annandagen på supé.
Men då blef jag smått generad
genast då jag här fick se,
att han bjöd på lutfisk bara,
gröt och kaffe, thé med dopp.
Men af Smithens hvita vara
icke ens en enda dropp.

Jag en dag gick bort till Pälle,
som jag gör emellanåt,
Han satt på sitt gamla ställe
vid bordsändan nu och åt.
Men jag fick en bit ej smaka,
— gubben en ilmarig «pryl«;
bjöd mig, ta mej tusan haka,
inte vatten på en syl.

Han satt bara sjelf och lapa
ur ett stop, så röd och morsk,
Och hans käring stod och gapa
midt på golfvet som en torsk.

Ja, om jag nu sant skall snacka
så är Pälle, må ni tro,
ta mej hin den största bracka,
som kan trampa i två sko.

Lite kan jag ock berätta
om hvad annat som har händt:
Jins förlofvad är med Mätta
och hos Håkan har det bränt.
Nils, som gaf Maria rosen
då hon senast var i sta'n,
fick ett duktigt tag på nosen
utaf Mårten annanda'n.

Man har också stundom bråkat
här och där på krögarvis,
Man har under hälgen språkat
mycket om Nils Hans Lovis.
Tösen är dock högt begåfvad,
fast hon synes blyg och tvär,
och hon är nu ringförlofvad
med Jöns Anders tjocke Pär.

På Julakalas

Där koges å steges, ja rent udan lige,
å skramlas å fylles i flaskor å glas,
å putsas å fejas hos Nicklas den rige,
som nu uti kväll ska ha julakalas.

Nu tiden ä inge; hör bjällrorna klinga,
å portarne öppnas po viane vägg.
Hör, gummorna grina å hästarne springa,
å gubbarna rysta sitt snöeda skägg.

Å snart ä sällskapet församladt i stuan,
som hastet uppfölles au joller å skratt
från styfbenta gubbar, som tomma po huan,
å röblåsta kvingfolk, som niga tafatt,

Men snart ä manfolken oppvarmda å röa,
å kvingorna mä, sen di fått sej en köpp,
å sen går man bort te ett bor fullt mä föa,
å tar sej en bid å en stor julasöpp.

Å här vankar mad, som ja gu hider duga,
å nu ä de frågan om hvem som kan mest
här ta sina glas, snacka om nåd å ljyfva
å roa sällskabed å sköda sej bäst.

Å så bårjar Petterssons vingögda Bolla —
et jätans fårträfflet å rart kvingetöj,
som au naboerna tros kunna trölla —
ad snacka historier å hålla ett sköj.

Men tyst sidder Nelsas röskimreda Mätta,
en liden svårthårad, beskelier tös,
å spränger sej rent udau krösen å plätta,
å grina hon gjore som en skrualös.

Å Hinrik den gamle, som ej vad på gille,
sen kyrkogångsgilled va te Anners Hans,

han åd å han drack, ti han börja få dille
å trilla au stolen å bö udan sans.

Åmyed mer vore här ännu å sia
om ditta kalased, men did går ej an.
Å därfårr så ä di väl bäst nu å tia,
fårr ellas så kan ja få pryl, ja minsann!

Godt nytt år!

Hvar hälst jag kommer nu, min sann,
jag ständigt höra får,
så väl af kvinna som af man:
«God dag, ett godt nytt år!«
Så vill jag ock, förlåt jag ber,
fast ej nå'n skald, gu'nå's,
en liten hälsning sända er,
må den ej missförstås!

Jag väl ej bättre önska kan
dig, unga flicka, nu,
än som en stilig fästeman,
som snart gör dig till fru,

och är för öfrigt öm och snäll,
ja, riktigt söt och rar,
och klappar om dig hvarje kväll
och dig i famnen ta'r.

Dig, unge gosse, önskar jag
en flicka skön och fin,
som lyssnar till ditt hjärtas slag,
som du kan kalla din,
som ger dig mången kärleks kyss
och blir din trogne vän.
Och när hon så har slutat nyss —
hon börjar om igen.

Er, gamle makar, önskar jag
båd' ära, lof och pris,
god hälsa till er sista dag
och välgång på allt vis.
Jag hoppas man mig nu förstått.
Ej mera återstår.
Och därför önskar jag nu blott
till sist ett godt nytt år!

